

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Fenomén cesty v umělecké tvorbě a v pedagogickém díle
The Phenomenon of the Journey in an Artistic Creation and Pedagogical
Work

Karolína Novotná

Vedoucí práce: MgA. Pavla Gajdošíková, Ph.D.

Studijní program: Učitelství výtvarné výchovy pro 2. stupeň základní školy a střední
školy a základní umělecké školy

2023

Odevzdáním této diplomové práce na téma **Fenomén cesty v umělecké tvorbě a v pedagogickém díle** potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 30.6. 2023

Na tomto místě bych ráda vyjádřil své poděkování mé vedoucí diplomové práce MgA. Pavle Gajdošíkové, Ph.D., která mi poskytla cenné rady, směr a podporu během celého procesu tvorby mé diplomové práce.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce je zaměřena na zkoumání aspektů a vizí cesty a jejich významu, a to jak v konkrétní, tak i metaforické rovině. V jednom pohledu je cesta interpretována jako spojnice mezi specifickými body, zatímco v jiném jako nástroj k dosažení určitého cíle. V takovém kontextu se cesta stává integrální součástí procesu směřujícího k dosažení určitého cíle, kterým může být cokoli od dosažení konkrétní destinace po naplnění životního snu nebo mise. V tomto kontextu je interakce mezi cestou a cílem klíčová.

Výtvarnou složkou práce je osobní deník, jenž obsahuje fragmenty ze různých cest, zachycené akvarelovými barvami. Deník je obohacen o kresby a texty, které reflektují autentické zážitky z cestování. Tento deník, stejně jako téma "Fenoménu cesty", se stal inspiračním zdrojem pro didaktické projekty, které se zaměřují na zkoumání konceptu cesty, ať už ve výtvarném nebo pedagogickém kontextu.

Cílem této diplomové práce je prozkoumat různé aspekty a perspektivy cesty, jak v konkrétní, tak i v metaforické rovině, a přetvořit je do didaktických projektů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Bod, cesta, cíl, labyrint, fragment, umění, výtvarná didaktika

ABSTRACT

This thesis is focused on exploring aspects and visions of the journey and their meaning, both in concrete and metaphorical terms. In one perspective, the path is interpreted as a link between specific points, while in the other as a tool to reach a specific goal. In such a context, the journey becomes an integral part of the process towards achieving a particular goal, which can be anything from reaching a specific destination to fulfilling a life dream or mission. In this context, the interaction between the journey and the destination is crucial.

The artistic component of the work is a personal diary, which contains fragments from various journeys, captured in watercolour. The diary is enriched with drawings and texts that reflect authentic travel experiences. This diary, as well as the theme of "The Phenomenon of Travel", has become an inspirational source for didactic projects that explore the concept of travel, whether in an artistic or pedagogical context.

The aim of this thesis is to explore the different aspects and perspectives of the journey, both on a concrete and metaphorical level, and to translate them into didactic projects.

KEYWORDS

Point, path, goal, labyrinth, fragment, art, art didactics

Obsah

Úvod	8
1 Cesta	9
1.1 Fenomén cesty	9
1.2 Pout'.....	15
1.3 Chůze	21
1.4 Pout' do Santiaga de Compostely.....	22
1.5 Baumanovy osobnosti a jejich přístup k cestě	23
1.6 Vnitřní krajina.....	27
2 Cesta v umění	30
2.1 Cesta ve výtvarném umění.....	30
2.2 Deníky.....	36
3 Didaktická transformace cesty.....	42
3.1 Cesta výtvarným uměním	42
3.1.1 Pravěk.....	43
3.1.2 Egypt.....	48
3.1.3 Mezopotámie	52
3.1.4 Románský sloh	56
3.1.5 Gotika	60
3.1.6 Moderní směry.....	63
3.1.7 Současnost	68
3.1.8 Reflexe didaktického projektu – cesta výtvarným uměním	72
3.2 Cestovní deník	74
3.2.1 Reflexe didaktického projektu – Cestovní deník.....	78
3.3 Ostrov.....	80

3.3.1	Reflexe didaktického projektu – Ostrov	84
3.4	Labyrint.....	85
3.4.1	Reflexe didaktického projektu – Labyrint	90
4	Můj výtvarný projekt	92
4.1	Cestovní krat'asy	93
4.2	Reflexe mého výtvarného projektu.....	95
	Závěr.....	98
	Seznam použitých informačních zdrojů	100

Úvod

Zvolila jsem zaměření na fenomén cesty z mnoha důvodů, které jsou zrcadlem mého vlastního života, zájmů a také mé pedagogické praxe. V teoretickém kontextu mé diplomové práce vycházím z myšlenek a konceptů významných myslitelů, jako jsou Jean-François Lyotard, Zygmunt Bauman a Václav Cílek. Tito autoři mi poskytli hluboké pohledy na téma cestování, které překračují obvyklý význam cestování jako fyzického pohybu z jednoho místa na druhé.

Lyotard například ve svém díle představuje postmoderní kritiku velkých narativů a koncept cesty jako metafory pro hledání pravdy a poznání. Bauman zkoumá cestu jako metodu pro vyrovnání se s nejistotou a nestabilitou v moderní společnosti. Cílek ve svých textech uvažuje o cestování jako o způsobu prozkoumávání a pochopení světa, který nás obklopuje. Tyto myšlenky a koncepty mi nabízí široký teoretický rámec pro prozkoumání fenoménu cestování a jeho pedagogického významu. Tyto pohledy překonávají tradiční pojetí cestování a odкрývají nové možnosti pro chápání a vnímání cesty jako metafory života, osobního růstu a seberealizace.

V hodinách výtvarné výchovy promítám téma fenoménu cestování do různých aktivit a projektů. Inspiruji studenty k objevování jejich vlastních zájmů a schopností a podporuji jejich tvořivost a zájem o poznávání světa kolem nás a o umění jako zdroj inspirace pro jejich vlastní uměleckou tvorbu.

1 Cesta

František Skála, Terra Variotinta, 2021, Vlastní archiv

Teoretická část je rozdělena do dvou segmentů. První segment se zaměřuje na cestu jako fascinující fenomén, zatímco druhý se detailně věnuje zkoumání cesty z výtvarného pohledu.

1.1 Fenomén cesty

„Dvojím způsobem se můžeme dostat domů, první je, že zůstaneme, kde jsme. Druhý, že se vydáme na cestu kolem světa, a pak se zase vrátíme na místo, odkud jsme vyšli.“ (Chesterton, 2016, s.42)

Dvojím způsobem se můžeme dostat domů, a oba mohou být pro člověka stejně hodnotné. První možnost spočívá v tom, že zůstaneme tam, kde právě jsme. To nám umožní prozkoumat naše okolí a blízké prostředí, které často přehlízíme. Můžeme se tedy zaměřit na to, abychom si užili každodenní krásy a zázraky života ve známém prostředí. Můžeme se také rozhodnout strávit více času sami se sebou, s rodinou a přáteli, protože to je nakonec to nejcennější. Navíc nám to dá možnost hlouběji poznat tyto vztahy, ať už vztah sám se sebou, nebo s druhými lidmi. Tento způsob následování cesty domů nám tak pomáhá najít klid a harmonii ve svých životech.

Druhý způsob, jak se dostat domů je trochu dobrodružnější – vydáme se na cestu „kolem světa“! Zpočátku se to může zdát jako velká věc, ale uvědomte si, že každá cesta začíná jedním malým krokem. A to zkrátka vyjít, vydat se cestu.

Cestování nám umožní poznat nové kultury, lidi a krásy přírody. Takové zkušenosti nám pomohou rozšířit naše obzory a porozumět tomu, jak je tento svět velký a rozmanitý. Poznávat svět a poznávat díky tomu i sám sebe.

A nakonec, po dlouhých měsících či letech cestování, se vrátíme zpátky na místo, odkud jsme vyšli – domů. Domov bude možná vypadat trochu jinak než dřív, nebo možná nám to tak bude jen připadat... Cesta a zkušenosti nás promění, a i my sami budeme nahlížet na věci jinak, jiné perspektivy, stejně jako mi budeme na lidi působit jiným dojmem.

Když se nad větou, kterou napsal Gilbert Keith Chesterton, zamyslíme blíže, můžeme si uvědomit, že obsahuje velmi zajímavé myšlenky. Prvním způsobem, jak se domů je prosté setrvání tam, kde jsme, ale přesto nalézt to, co jiný člověk hledá někde ve světě. Druhým způsobem je cesta. Cestování může být pro mnoho lidí velmi transformační a inspirativní a pro jeho naplnění osobního příběhu přímo nezbytné. Lyotard ve své knize *Návrat a jiné eseje* píše: „*Člověk se do světa musí vydat, musí hledat, protože jedině tak, když se vydá vstříc dobrodružství, objevování všech svých možností, může dosáhnout své identity a pochopení sebe sama. Někdy i za cenu toho, že ve světě může zabloudit, že se Cestou ztratí*“ (Lyotard, 2002, s. 13) Ale je tomu skutečně tak?

V současné době je stále více důležité, aby jednotlivci zkoumali své schopnosti a rozšiřovali své hranice, neboť globalizace a rychlý technologický pokrok přináší nové výzvy a možnosti. Člověk se častokrát musí vydat do světa, což znamená riskovat a hledat neznámé, jelikož jedině tak lze dosáhnout hlubšího pochopení vlastní identity a potenciálu. Toto tvrzení francouzského filozofa Jeana-Françoise Lyotarda zdůrazňuje nutnost odvahy přijmout dobrodružství objevování všech svých možností, které mohou být klíčem k seberealizaci. Avšak taková cesta není bez rizik. Lyotard upozorňuje na to, že jedinec může zabloudit ve světě či se ztratit na Cestě. To může zahrnovat pocit ztráty směru nebo identity, když se člověk potýká s neznámými situacemi nebo problémy. Tato zkušenost může být obtížná a vyčerpávající, ale je důležité si uvědomit, že právě tyto momenty nás nutí překonávat hranice našeho komfortu a růst.

Tento proces objevování vlastní identity a pochopení sebe sama je klíčový pro osobní rozvoj jedince. Ve skutečnosti mnoho teorií lidského vývoje zdůrazňuje důležitost zkoumání vlastní identity jako součást životního cyklu (Erikson, 1950, s. 62). Tento proces je nezbytný pro dosažení zralosti a seberealizace.

Na cestu jako takovou lze nahlížet z mnoha různých perspektiv a interpretací. Prvním z nich je symbolický význam cesty, kdy se jedná o abstraktní pojem, který reprezentuje určitou myšlenku či koncept. Dále můžeme hovořit o metaforickém významu cesty, kde cesta slouží jako obrazné vyjádření určitého procesu nebo situace.

Na druhou stranu můžeme cestu chápat jako prostou spojnici mezi dvěma body – bodem startu a bodem cíle. Tento pohled na cestu je pragmatický a zaměřen na její fyzickou podstatu.

V náboženském kontextu má cesta často hlubší význam než jen fyzické přemístění z jednoho místa na druhé. Může být vnímána jako pout, což je duchovní putování za účelem sebepoznání a hledání vyšší pravdy.

Zdeněk Hrbata ve svém díle o pojmu cesty píše: „*Pojem cesty je víceznačný a podobně je v literatuře mnohoznačné, proměnlivé i téma. Cesta je „věc“ sama: část, dráha (v) prostoru, který sahá, nebo by měl, odněkud někam. Jako vytyčená trasa cesta na první pohled člení nebo orientuje prostor, vede subjekt, přitom též subjekt může jít svou cestou, tedy například mimo vybudované, používané či tzv. vyšlapané cesty.*“ (Hrbata, 2005, 440)

Tento citát zdůrazňuje fakt, že každý jedinec má možnost volby mezi různými cestami ve svém životě. Někdo se může rozhodnout jít neúprosně vlastní cestou, která zahrnuje vyšlapávat si vlastní pěšinu a prodírat se trním. Tato odhodlanost a vytrvalost mohou vést k nalezení cesty přesně pro daného jedince. Naopak jiní lidé se mohou rozhodnout pro tzv. zjednodušené či vzorové cesty, které jsou jakoby předpřipravené společností a očekává se, že se jimi budeme ubírat. Příkladem takovýchto očekávaných životních kroků je absolvování střední školy, následné studium na vysoké škole, založení rodiny a nastoupit do práce. Společnost nám často vnucuje i další „předpřipravené“ cesty v oblastech jako je výchova dětí, finanční prosperita, vlastnictví majetku, množství přátel, koníčků či frekvence dovolených. Někteří jedinci se však mohou rozhodnout jít cestou méně očekávanou a

tradiční, což může u okolí vyvolávat nevoli, strach a názory o tom, že daný člověk „z cesty sešel“ a stal se tulákem, který pravděpodobně nepochopil „smysl“ života.

Jak jsem již psala cesta v životě člověka nemusí vždy nutně znamenat pouze fyzické přesouvání se z jednoho místa na druhé, například cestování do zahraničí nebo putování po různých krajích. Naopak, můžeme chápat cestu jako metaforu pro každodenní činnosti a úkoly, které nás posunují vpřed na naší životní pouti směrem k dosažení určitých hodnotných cílů – ať už jde o vnější úspěchy, jako je postavení v zaměstnání či rodinný život, nebo o osobní vnitřní rozvoj a sebepoznání.

Každý člověk má své individuální cíle a sny, které ho motivují k usilovnému úsilí. Tuto dobu a činy směřující k naplnění těchto snů můžeme nazývat cestou. V tomto smyslu je každý jedinec "na Cestě", bez ohledu na to, zda je to člověk putující po světě, hledajíc nová dobrodružství a zkušenosti, nebo ten, který tráví svůj život ve svém rodném kraji a soustředí se na práci, rodinu a přátelství.

Na této životní cestě se každý člověk potýká s různými překážkami a výzvami. Někdy se ocitáme na rozcestí, kde musíme učinit důležitá rozhodnutí a zvolit správný směr pro další pokračování naší pouti. Setkáváme se s neznámým a vstupujeme do neznáma, což vyžaduje odvahu, statečnost a schopnost přizpůsobit se novým situacím.

Ať už jde o fyzickou cestu nebo životní pout', člověk je odměňován za svou statečnost, za to, že dělá troufalá rozhodnutí a přitakává životu. Odvaha čelit strachu z neznámého, schopnost učinit těžké volby a překonat nesnázi jsou vlastnosti, které nás posilují a pomáhají nám dosahovat našich snů a ambicí.

„Všechny cesty od počátku provází otázka jiného a jinakosti a to i kdyby „cesta“ byla jen běžnou parafrází životního běhu, na jejímž konci je smrt – ona kvintesence nepředstavitelně jiného.“ (Hrbata,2005, s.444)

Všechny cesty, kterými se lidé vydávají od počátku časů, provází otázka jiného a jinakosti. Každý člověk každým svým rozhodnutím vstupuje do neznámých vod a musí každé své rozhodnutí provázet statečností a odvahou.

Pozorováním historie zjistíme, že lidé měli vždy rozdílný pohled na pojem cesty a jejich vlastní cesty. A přesto jsme se všichni nějakým způsobem vypravili na svou životní pout'.

„Od starověku se lidé dělí na usedlíky a lidi na cestách – nomády a poutníky, pro něž cesty splývají s proměnlivým, novým nebo nově objeveným prostorem (případně s iluzí novosti), s existencí či touhou.“ (Hrbata, 2005, 442)

Pro poutníky či nomády je cesta spojená s touhou po dálavách, objevování nového a neprobádaného. Ve skrytu duše touží po nalezení něčeho, co jim snad objasní smysl jejich života. Starodávni i novodobí poutníci putují světem křížem krážem, aby našli domov. To může působit až paradoxně, ale pro někoho častokrát právě tehdy, když jsme domovu nejdále, ucítí to, čím domov opravdu je.

Cesta, jak bylo řečeno už mnohokrát, není o cíli, ale ani zas tak moc ne o průběhu cesty samotné. Spíše jde o návrat zpět a proměnu jedince během cesty. Na cestách může člověk získat nové zkušenosti a dovednosti, prohloubit svou individualitu a lépe porozumět sám sobě díky novým místům a situacím. Člověk se tak poznává z jiné nebo nové perspektivy; někdy se sám sebe lekne a někdy se vypořádá s obtížnými situacemi lépe, než si myslel.

Z cesty se tedy člověk vrací proměněný – lépe se poznal a ví, co od sebe může očekávat. Můžeme říct, že lidé se vydávají na cestu právě proto, aby se dostali sami k sobě. Musí prožít dálavu a cizost, aby zažili blízkost a domov sám v sobě.

Toto je asi důvod, proč velkou spoustu lidí lákají daleké cesty a putování. Obzvláště mladší generace touží po poznávání nových míst, zkušenostech a pocitu svobody. Často je to právě na cestách, kde se formuje jejich osobnost a hledají svůj "domov"

Pojem být na cestě získal obrovskou popularitu ve 20. století díky románu *On the Road* od Jacka Kerouaca. Hlavním motivem tohoto příběhu je tuláctví ve všech jeho formách. V literatuře i ve výtvarném umění se pojem cesty stává velmi používaným tématem, protože je pro každého člověka známý a blízký.

Téměř v každém literárním příběhu je hlavní postava – hrdina – který se na cestu vydává. Hrdina je statečný, odvážný a bojuje s nepřátelským osudem. Jeho boj probíhá především uvnitř sám sebe; snaží se zvítězit nad zlem a bojovat za dobro. Na své cestě zažívá různá úskalí, která mu ale přinášejí nové zkušenosti a obohacují ho.

Každý hrdina, bez ohledu na jeho sílu či odvahu, se nevyhne svým slabostem a zranitelnosti. Tento fakt lze ilustrovat na příkladech bájných hrdinů, jako jsou Achilles a Odysseus. Obě postavy mají své jedinečné slabosti, které ovlivňují jejich životy a dobrodružství.

Achilles je známý pro svou nesmrtelnost s výjimkou jednoho místa na těle – paty. Tato zranitelnost byla způsobena jeho matkou Thetis, která ho držela za patu při ponoření do řeky Styx ve snaze udělat ho nesmrtelným. Bohužel právě toto místo se stalo Achillovou slabinou a později v Trojské válce ho smrtelně zranil šíp do paty. I když byl Achilles velmi silný a obratný bojovník, jeho slabinu nikdo neznal, dokud se neprojevila v nejhorším možném okamžiku. (Petiška, 2017, s. 189)

Odysseus na druhou stranu je známý pro svou moudrost a strategické myšlení. Jeho slabost spočívá v jeho lidskosti – je často považován za chytrého, ale také za pomstychtivého a pyšného. Během jeho dlouhé a složité cesty z Troje domů na Ithaku se Odysseus potýká s řadou překážek, které často souvisí s jeho vlastními slabostmi. Přestože je schopen překonat mnoho nesnází díky svému intelektu a schopnostem, nakonec musí čelit svým slabostem a naučit se pokornosti. (Mertlík, 2014, s. 204)

Návrat obou hrdinů domů je plný překážek a obtíží, které otestují jejich odvahu, sílu i moudrost. V průběhu těchto zkoušek se oba hrdinové učí novým zkušenostem a poznání, které je posilují ve vztahu k jejich slabostem a zranitelnosti. Achillovův tragičtější osud ukazuje důležitost porozumění vlastním slabostem, zatímco Odysseova cesta nabízí naději na růst a změnu skrze tyto zkoušky.

Z těchto bájných příběhů lze vyvodit poučení o lidské povaze – že i ti nejsilnější hrdinové mají své slabosti a zranitelnosti. Nicméně právě konfrontace s těmito slabostmi a zkušenostmi je často tím, co obohacuje hrdiny o nové poznání a sílu.

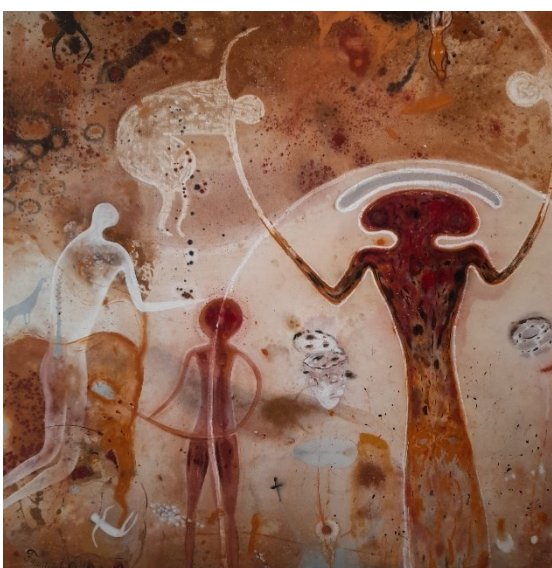
Takže na závěr můžeme říct, že cesta životem je plná změn, objevování jinakosti a hledání samých sebe. Ať už jsme usedlíci nebo poutníci, všechny tyto cesty nás formují jako jedince a učí nás lépe rozumět sami sobě i světu kolem nás.

Jedním ze specifických odvětví tématu cesty je pouť. Tento motiv bývá častým námětem jak pro slovesné umění, tak i pro obrazové vyjádření. Poutě představuje konkrétní formu cesty,

kteřá má obvykle duchovní nebo náboženský charakter. Stejně jako samotná cesta přináší pouť možnost růstu a změny skrze zkušenost putování.

1.2 Pout'

„Všichni jsme poutníky životem“ — opakovali protestantští kazatelé. Život je pouť a jako při každé pouti je cílové místo předem známo, ačkoliv tam poutníci obvykle nikdy předtím nebyli a nemají určitější představu o tom, jak toto místo vlastně vypadá. (Bauman, 2002, s.29)

František Skála, z výstavy Obrazy ZE MĚ, 2021, Vlastní archiv

Na pouti se tedy očekává, že cesta nebude jednoduchá. Tento předpoklad je založen na samotné definici slova "pouť", která implikuje nutnost překonávat různé nesnáze a obtíže.

Již podle definice slova můžeme očekávat, že cestou na pouti se setkáme s různými úskalími. Tato úskalí představují nelehké překážky, které je nutné zdolat, aby bylo možné pokračovat v cestě za vytyčeným cílem.

Pouť jako taková měla vždy určitý konkrétní cíl. Tento cíl představuje místo, kam se poutník snaží dojít a které má pro něj zásadní význam. Většinou se jedná o místo s duchovním významem, což často zvyšuje motivaci poutníka k dosažení tohoto cíle.

Poutník chce tedy někam dojít na konkrétní místo, které má pro něj hluboký duchovní význam. Tímto místem mohou být například svatyně, chrámy či jiná posvátná místa spojená s vírou, tradicemi nebo duchovními zkušenostmi.

Tento proces posiluje víru poutníka a umožňuje mu prohloubit své duchovní poznání a zkušenosti... *Náboženské poutě jsou součástí religiózního kultu snad všech vyspělých náboženských systémů. Jsou dosvědčeny ve starém Egyptě, Řecku i Palestině, ale největší rozkvět poutnictví patří období středověku. I dnes se putuje v Indii nejenom k pramenům Gangy, putuje se z celého islámského světa do Mekky, putuje se v křesťanství do Říma, Jeruzaléma či Compostely. (Jirásek, 2007, s.42–45)* Tato poutní místa, která mají svůj vlastní jedinečný charakter a historii, jsou často navštěvována lidmi z celého světa. Tito návštěvníci hledají nejen duchovní naplnění a uklidnění, ale také příležitost prozkoumat tuto fascinující kulturu a tradice spojené s těmito místy a odhalit onoho Genia loci těchto míst. *„Genius loci je „důvodem, který neumíme pojmenovat, ale kvůli kterému se vracíme.“ (Čilek, 2004, s. 10)* Genius loci, neboli duch místa, je termín používaný k popsání specifické atmosféry nebo energie, která je spojena s daným místem. V kontextu poutních míst se jedná o sílu, která působí na návštěvníky a vtahuje je k sobě. Mnoho lidí věří, že toto genium loci má schopnost poskytnout jim duchovní inspiraci a vhled do hlubších pravd života. Jedním z důvodů, proč poutní místa stále přitahují lidi svým geniem loci, je jejich schopnost poskytnout návštěvníkům pocit sounáležitosti se starodávnými tradicemi a hodnotami. V dnešní uspěchané společnosti se mnoho lidí cítí odtrženo od svých kořenů a hledají možnosti navázat spojení s minulostí. Poutní místa jim nabízejí právě takovou příležitost – prostřednictvím rituálů, modlitby nebo meditace mohou návštěvníci prohloubit své chápání vlastní identity a smyslu života.

Můžeme tedy říci, že poutní místa mají nezastupitelnou roli ve společnosti jako centra duchovního hledání a kultury. Jejich genium loci je klíčovým prvkem, který přitahuje lidi z různých kultur a náboženských tradic. (Šípek, Štýrský, 2011, s.65)

Putovalo se vždycky, ve skupinách, v družinách nebo samostatně, co je lidstvo lidstvem. Do neznámých zemí se vydávali vojáci, kteří tam dobývali a plenili. Kupci putovali proto, aby naplnili své měšce. Do posvátných míst mířili poutníci proto, aby v nich přispěli ke spáse své duše. Chudáci, kteří doma přišli o živobytí, hledali ve světě možnost výdělku. Vědychtivi

studenti prošli stovky mil, aby usedli u nohou mistrových. Továryši putovali proto, aby ovládli tajemství řemesla a pak se sami stali mistry, k nimž se budou stahovat další učedníci. (Bauman, 2002 s.50-51)

Na poutnictví je nyní ale z pohledu mnoha lidí nahlíženo jako na něco již zastaralého. V dnešní době, kdy se společnost neustále mění a vyvíjí, se zdá, že tradiční putování za duchovním osvícením a osobním růstem ustupuje do pozadí.

Mnozí by tvrdili, že moderní člověk se nyní spíše místo putování oddává turistice. Tento trend lze pozorovat například v rostoucím počtu turistů navštěvujících exotické destinace a památky po celém světě. Ale možná i zde je platný podobný princip a to dosažení určitého předem vytyčeného cíle.

Je třeba si položit otázku, zda i v rámci turistiky může člověk najít stejný smysl a hlubší význam, který byl kdysi spojen s putováním. Může být cesta za poznáním a osobním rozvojem realizována prostřednictvím turistiky? A jak se tento princip uplatňuje v současném hektickém světě?

Bohužel v stále se zrychlujícím světě člověk už nemá čas na cestu k tomuto cíli. Nikdo nemá čas kráčet týdny, měsíce či roky, aby konečně stanul na určitém místě – na „své Meccce“ a byl to pro něj transformační a transcendentální zážitek. V dnešní době je důraz kladen spíše na rychlost a efektivitu než na hlubší smysl cesty.

Dnes jde hlavně o odškrtávání si určitého seznamu, sdílení fotografií a následně zážitků. Lidé se zaměřují především na hromadění materiálních vzpomínek, jako jsou fotografie a suvenýry, které pak sdílejí s ostatními prostřednictvím sociálních médií. Tímto způsobem se cesta stává více povrchním zážitkem než hlubokou osobní transformací.

Málokdo přemýšlí o jiných kvalitách cesty a pouti. Je důležité si uvědomit, že hodnota putování spočívá nejen v dosažení fyzického cíle, ale také v procesu samotného putování a změnách, které proběhnou v mysli i srdci poutníka. Možná bychom se měli zamyslet nad tím, jakým způsobem lze tyto hlubší hodnoty znovuobjevit a začlenit do našeho moderního životního stylu.

Rychle letadlem do arabského světa, vyfotit se u velblouda a zase domů. Honem do Peru, vždyť tam přece žili Inkové, koupit si vyšívanou čepičku a můžeme jet. To je však navštívení

míst, aniž bychom je viděli. Je to ověření toho, že ve skutečnosti vypadá určitá pamětihodnost úplně přesně jako na pohledu či fotografii, ale toť vše. (Jirásek, 2007, s.31 - 36)

Vybízí se zde otázka o hloubce a plytkosti naší současné společnosti. Jaký je tedy význam cestování pro nás? Co přesně nám tento způsob cesty přináší do života, jakou kvalitu nabízí?

Můžeme se zamyslet nad tím, zda nám toto moderní putování přinést nějaké obohacení a stát se určitým milníkem na naší životní cestě. Je možné, že jsme se stali pouze mucholapkou na lapání zážitků, které si díky jejich mnohosti vybavujeme pouze díky uloženým fotografiím v mobilu?

Ale naštěstí i v dnešní době mnoho lidí stále ctí tradiční způsob cesty – poutě. Vydávají se právě na již zmíněná poutní místa, jako je například poutní cesta do města Santiaga de Compostela. V letošním roce (roce 2022) putovalo přes 350 000 poutníku a já jsem alespoň na malý kus cesty mohla být jedním z nich.

Lidé se pro pout' rozhodují z několika důvodů. Možná nejčastějším důvodem je, že prožívají určitý milník v jejich životě a tato pout' se tedy pro ně stává symbolickým předělem. Dalším důvodem (jak též na cestě několikrát zaznělo) je hledání sebe sama, své podstaty, toho, čím člověk opravdu je a jak tedy má k životu přistupovat.

Někdy byl důvod takový, že zkrátka chtěli pobýt delší čas venku – v přírodě, poznat nové lidi, vyslechnout si jejich životní příběhy. Nebo slyšeli od známých, že pro ně tato cesta byla velmi objevná a důležitá a oni si pro „to“ teď „přišli“ také.

Ale samozřejmě také častým vyhledávaným aspektem této pouti (ale i jiných poutí) je touha na chvíli zpomalit a také se aspoň na chvíli vymanit z koloběhu hektického života. Někteří poutníci se na své cesty vydávají i když zprvu ani netuší proč, ale smysle cesty nalézají v průběhu putování.

Mně osobně poutě lákají již dlouho, a cest mám za sebou již mnoho. Avšak s tradiční poutí jsem se setkala poprvé díky cestě do Santiaga. Když jsem dříve například účastnila přechodů hor, jezdila jsem na tato místa převážně z důvodu obdivování krásy přírody a dechberoucích výhledů.

Cesta do Santiaga však byla zcela odlišná. Popravdě řečeno, okolní krajinu jsem moc nevnímala. Tato cesta mi nabídla zcela novou kvalitu – napojení se na sebe, na své tělo a na

rytmus, který cesta udává. Dennodenní chůzi jsem mohla daleko lépe začít komunikovat se svým tělem, rytmem cesty a také rytmem dechu.

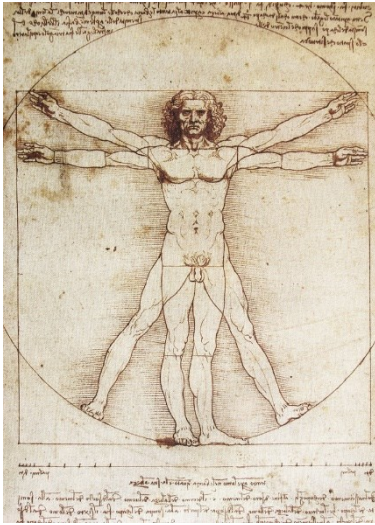
Přemýšlela jsem o tom, jak málo umíme vlastně své tělo používat a jak potlačujeme jeho dokonalost našimi špatnými návyky. Přemýšlela jsem o renesančním pojetí člověka a vybavovala se mi kresba Vitruviánského muže od Leonarda da Vinci. Tato kresba znázorňuje proporce lidského těla a da Vinci touto kresbou zhmotnil a zviditelnil ideální vztahy mezi anatomii člověka, božstvím a vesmírem. Tyto vztahy dříve popsal římský architekt Vitruvius.

Vitruvius, slavný římský architekt a inženýr, ve svých spisech zdůrazňoval základní princip, který spočíval v tom, že "síla přírody pracuje jako architekt" v biologii. Tento koncept se zakládá na představě, že univerzální zákony přírody jsou zodpovědné za formování anatomie člověka. Vitruvius tak poukazoval na to, jak je navrženo naše tělo a jak je v něm obsažena mapa makrokosmu – celého vesmíru.

Podle Vitruvia je lidské tělo doslova minor mundus („minisvět“), což znamená, že je odrazem vesmíru samotného. Proto by měl architekt při navrhování budov a struktur využít moudrost a proporce „návrhu“ těla. Ve svých spisech Vitruvius tvrdil: *„Žádný chrám nelze logicky vystavět bez symetrie a proporcí, které by přesně odpovídaly principu, jímž se k poji údy dobře stavěného lidského těla.“* (Earls, 2021, str. 12)

Toto pojetí může být názorným příkladem pro uměleckou školní práci s tématem "Tělo jako chrám". Na první pohled se může zdát, že toto zadání je obtížné pochopit, ale pokud se zamyslíme nad proporcemi a symetrií lidského těla a jejich vztahem k vesmíru, začneme rozumět hlubšímu významu tohoto konceptu.

Cesta do Santiaga může být jedním z prostředků, jak si uvědomit nový pohled na své tělo a jeho proporce. Tato pouť nabízí možnost prozkoumat rytmus a chůzi, která nás spojuje s naším tělem a s přírodou. Cestování tak může otevřít dveře k pochopení této moudrosti, která spojuje architekturu s vesmírem.

Leonardo Da Vinci, Vitruviánský muž, 1490

Závěrem lze říci, že propojení mezi lidským tělem, architekturou a vesmírem je klíčovým prvkem Vitruviovy filozofie. Lidské tělo je odrazem vesmíru ve formě minisvětá (minor mundus) a architektura by měla být navržena tak, aby respektovala jeho proporce a symetrii. Pochopením tohoto principu lze dosáhnout harmonie mezi lidskou existencí, stavitelstvím a celým vesmírem.

1.3 Chůze

František Skála, z výstavy Obrazy ZE MĚ, 2021, Vlastní archiv

Americký filosof Henry David Thoreau ve svém díle pojednává o chůzi jako o ušlechtilém umění, kterému se věnují pouze vyvolení jedinci. Tito chodci jsou charakteristickým a specifickým druhem lidí, kteří představují rytíře nového řádu, jak je nazývá Thoreau. Tento názor zdůrazňuje jedinečnost a důležitost chůze jako způsobu života a filosofie.

Podle Thoreaua člověk nemůže být chodcem jen tak; místo toho musí být jako chodec již od narození. To znamená, že tito jedinci mají vrozenou touhu po pohybu, objevování a neustálém rozšiřování svých hranic. Chodci jsou tak podle Thoreaua velmi svobodnými lidmi, kteří dokážou vnímat i obyčejné procházky jako velké dobrodružství a téměř transcendentální zážitek.

Thoreau ve svých úvahách nad chůzí kritizuje současnou společnost za jejich nedostatek smyslu pro dobrodružství a objevování nových cest. Často se stává, že lidé volí okružní cesty, při kterých se vrací zpět po svých šlépějích, a nakonec zase domů ke svému krbu, odkud vyšli. Thoreau argumentuje, že i krátká procházka by měla být v duchu dobrodružství a objevování.

Tento filosof navrhuje, že člověk by se měl na každou procházku vydat s vědomím, že už se nikdy nevrátí. To znamená, že chodec musí být připraven opustit všechno známé a pohodlné

za účelem nalezení nových cest a pravd. Pouze takto může člověk podle Thoreaua dosáhnout skutečné volnosti a rozšířit své obzory.

Zkrátka, Henry David Thoreau ve svém díle chválí chodce jako rytíře nového řádu - jedince s vrozenou touhou po dobrodružství a objevování. Chodci jsou podle něj velmi svobodnými lidmi, kteří dokážou vnímat i obyčejné procházky jako transcendentální zážitek. Thoreau tak apeluje na společnost, aby přehodnotila svoje životní priority a začala vnímat chůzi jako umění spojené s dobrodružstvím a osobním rozvojem. (Thoreau, 2010 s. 6-10)

1.4 Pout' do Santiaga de Compostely

Jedna z nejvýznamnějších a nejnámějších poutních cest na světě je Camino de Santiago, která vede do města Santiago de Compostela, severozápadní části Španělska. Tato pout' přitahuje každoročně tisíce lidí z celého světa, kteří se vydávají na dlouhou a náročnou cestu za duchovním růstem a osobními zkušenostmi.

Camino de Santiago nabízí více než dvanáct různých tras, což dává poutníkovi možnost vybrat si tu, která mu nejlépe vyhovuje a kterou se chce vydat. Každá z těchto cest má svůj vlastní příběh a historii, ale všechny směřují ke stejnému cíli – katedrále svatého Jakuba (Catedral de Santiago de Compostela).

Svatý Jakub byl jedním z učedníků Ježíše Krista, který byl vyslán na svoji misi právě do míst, kde nyní město Santiago leží. Zde šířil křesťanství mezi místními obyvateli a snažil se navázat nové komunity věřících. Pro svoji víru a činnost byl nakonec svatý Jakub v Jeruzalémě popraven.

Podle pověsti však jeho ostatky nezůstaly v Jeruzalémě, ale byly převezeny právě na místo dnešního poutního města Santiago de Compostela, kde byly uloženy na tamním křesťanském hřbitově, který se stal posvátným místem pro následující generace věřících.

Právě nad tímto hřbitovem prý místní křesťané uviděli svítit hvězdy, což je považovali za znamení Boží přítomnosti a ochrany. A tak se začaly vydávat na pout' ze všech koutů světa právě na toto místo, aby uctili památku svatého Jakuba a prosili o jeho ochranu a požehnání.

Místo dostalo název Compostela, což znamená "pole hvězd", jako symbol spojení mezi nebeskou a pozemskou sférou. Svatý Jakub se stal patronem Španělska a jeho kult se rozšířil

i do dalších zemí. Stejně jako svatý Václav je patronem České republiky, svatý Jakub je symbolem španělského národa a jeho tradic. (Šebesta, 2016 s.12)

Tato pouť do Santiago de Compostela má tedy hluboké kořeny v historii a duchovním životě lidí. Každý, kdo se vydá na tuto cestu, prochází nejen fyzickou námahou, ale také osobním růstem a duchovním očištěním. A právě to je důvodem, proč se poutníci z celého světa stále vrací na cestu do města hvězd.

František Skála, z výstavy Obrazy ZE MĚ, 2021, Vlastní archiv

1.5 Baumanovy osobnosti a jejich přístup k cestě

S tématem vnímání a vztahu k cestě se zajímavě pojí rozdělení postmoderní společnosti na pět typů osobností podle Zygmunta Baumana, což je koncept, který nabízí hluboké pochopení toho, jak lidé mohou přistupovat k různým aspektům svých životních cest. Tyto typy osobností zahrnují zvlouna, turistu, hráče, tuláka a poutníka. Každý z těchto pěti archetypů představuje jedinečný vzorec vztahu osobnosti k jeho cestě a odráží specifické postoje a chování jednotlivce.

Začneme s turistou. Turista je člověk, který se na svých cestách zaměřuje na povrchnost a vnější projevy destinací. Jeho hlavním cílem je nasbírat co nejvíc zážitků a fotografií jako

důkaz svých dobrodružství. Vztah turisty ke cestě je takový, že si užívá nových míst a situací bez nutnosti zapojit se do nich hlouběji nebo hledat skutečný smysl svých zkušenostech.

Na druhém konci spektra nalezneme poutníka. Poutník je člověk, který se vydává na cestu za duchovním nebo osobním růstem. Jeho vztah ke cestě je založen na hlubokém hledání smyslu a pochopení, které mu umožňuje nalézt své místo ve světě a uskutečnit svůj životní úkol. Poutník často prochází obtížnými zkouškami a zkušenostmi, které posilují jeho víru a otevírají mu dveře k novým perspektivám.

Zevloun představuje další typ osobnosti, který se liší od turisty i poutníka. Zevloun je člověk, který nemá konkrétní cíl nebo směr ve svém životě a jeho vztah ke cestě je pasivní. Jeho postoj k životu je takový, že se nechává unášet událostmi kolem sebe bez snahy aktivně utvářet svůj osud. Zevloun tak často proplouvá životem bez hlubšího zamyšlení nad tím, kam ho jeho cesta vede

Pokračujeme s hráčem – tato osobnost se charakterizuje touhou po adrenalinu a vzrušení. Hráč si užívá riziko spojené s dobrodružstvím a neustálou změnou, což je základ jeho vztahu ke cestě. Jeho přístup k životu může být vnímán jako nezodpovědný nebo impulzivní, ale hráč nachází uspokojení ve svobodě a spontaneitě, kterou mu jeho cesta nabízí.

Nakonec se zaměříme na tuláka. Tulák je člověk, který se neustále pohybuje z místa na místo bez skutečného cíle nebo domova. Jeho vztah ke cestě je odrážkou jeho touhy po nezávislosti a odmítání společenských norem a očekávání. Tulák si udržuje odstup od konvenčního života a hledá svobodu v nekonformitě a pohybu.

Každý z těchto archetypů osobnosti představuje jedinečný vzorec vztahu k cestě, který ovlivňuje způsob, jakým jednotlivci prožívají své životní pouti. Zatímco turista hledá povrchnost a sbírku zážitků, poutník usiluje o hlubší duchovní růst. Zevloun se pasivně unáší událostmi kolem sebe, hráč riskuje ve jménu adrenalinu a vzrušení, a tulák hledá svobodu v neustálém pohybu a nezávislosti. Tato klasifikace osobností podle Zygmunta Baumana nám tak nabízí fascinující vhled do různých způsobů vnímání a vztahu k cestě v postmoderní společnosti.

Tulák, jak je popsán v literatuře a společenských dějinách, představuje osobu, která se záměrně vyhýbá usazenému životnímu stylu a preferuje život na cestách. *Veřejným*

nepřítelem číslo jedna byl tento jedinec považován na počátku moderní epochy (Bauman, 2002 s.47). Jeho způsob života byl tehdy považován za nebezpečný a nekontrolovatelný, což vyvolávalo obavy ve společnosti, která usilovala o udržení řádu a stability. Jedním ze základních rysů tulákova života je potloukání se bez jasného cíle nebo směru (Bauman, 2002, s.47-48). To znamená, že takový člověk nemá pevně stanovenou trasu ani plány do budoucna. Naopak se nechává unést momentálními náladami, příležitostmi a setkáními s různými lidmi. Tento způsob života může být pro tuláka velmi osvobozující a dobrodružný, ale současně i plný nejistoty a rizik.

Tulákovo odmítání pravidel a norem společnosti je dalším charakteristickým rysem jeho života (Bauman, 2002, s.47-48). Mnoho lidí v moderní společnosti se řídí jasně stanovenými pravidly, která jim dávají pocit jistoty a bezpečí. Tulák však takovou svázanost pravidly odmítá a raději žije podle svých vlastních hodnot a přesvědčení. Tento postoj může být pro některé lidi šokující nebo nepřijatelný, ale zároveň může být i inspirativní a osvobozující. Cesta je pro tuláka opravdovým domovem (Bauman, 2002, s.48). Na rozdíl od usazených lidí, kteří mají svůj stálý domov a místo, kde se cítí ukotveni, tulák nachází své kořeny na cestách. Většinou nemá možnost návratu do minulosti nebo do místa, odkud pochází. To znamená, že jeho život je neustálým putováním vpřed a hledáním nových zkušeností a setkání.

Tulákovo postavení ve společnosti bylo tedy na počátku moderní epochy považováno za kontroverzní. Jeho životní styl byl vnímán jako hrozba ustálenému řádu a normám tehdejší společnosti. Avšak právě tato nezávislost a svoboda mohou být pro některé lidi přitažlivé a inspirující. Tulák tak představuje alternativní způsob života, který nabízí dobrodružství, svobodu, ale zároveň i nejistotu a riziko.

Turista: Jaký má vztah turista k cestě a co pro turistu cestou je? Turista má svou hlavní cestu – žije na určitém místě, vykonává určitou práci. Žije v určitém stereotypu a potřebuje z něj čas od času vykročit. Dělá tedy ze své hlavní cesty takové malé „odbočky“. Jede vyhledávat dojmy. Za dojmy cestuje klidně přes celý svět, hlavně ať jsou co největší a nejintenzivnější a nejlépe exotické. Když je tato cesta úspěšná, vrací se poté spokojeně na svou „hlavní, bezpečnou, domácí“ cestu a o dojmech začíná vyprávět (Všem, komu se dá). *„Tím, že si turista vybral trasu, se může vytahovat na svět, který chce navštívit: jeho vůle přece učinila*

ten svět světem, který se navštěvuje, který je hoden navštěvování – a ten svět musí plnit turistovo očekávání, musí se snažit, aby byl hoden další návštěvy.“ (Bauman,2002, s.51)

Turista si přijel pro dojmy, za ty platí a ty taky vyžaduje. Přináší mu to určité uspokojení a „utvrzení“, že svou životní cestou kráčí správně. *„Turista putuje po cestách turistických, z nichž byly pečlivě odstraněny všechny náhody a nečekaná setkání a jež byly vyplněny exotikou.“ (Bauman,2002, s.53)*

Hráč: *„Život je hra, potud, potud v postmoderním světě nenalzáme (a nehledáme) neměnné a trvalé zákonitosti, pokud se nám nedaří (a ani necítíme potřebu) oddělit náhodu od nutnosti, pokud počítáme s rizikem, a ne s jistotou a s náhodou spíš než si determinací jako s pravidly smysluplného jednání.“ (Bauman,2002, s.56)*

Hráč přistupuje ke své cestě tak, že všechny kroky po ni jsou risk, zkouší jedno „rozcestí“ za druhým a buďto vyhraje (zvolí dobře) anebo ne. Může vždy vyhrát anebo prohrát. Jeho cesta je tedy takovou loterií, nevěří v osud a nevěří v jednu správnou cestu, o každé rozhodnutí se musí hrát a rozhoduje náhoda. Hráčova cesta je tedy tvořena ze sérií, jsou v ní zahrnuta různá střetnutí, nové rozehrávky, nová setkání a nové směry. Při každém jeho tahu se může stát něco velkého, ale také se nemusí stát vůbec nic.

Zevloun: Zevloun přistupuje k životu a k cestě životem jako k divadlu – nic moc nebere vážně, vše je tak trochu jedno, svět je jedno velké divadelní představení. Je pozorovatel, rád pozoruje cesty ostatních při svých pochůzkách skrze městské části, nic moc neanalyzuje, jen pozoruje. *„Lze říci, že každá další zevlounova procházka je jen dalším potvrzením plnosti i prázdnoty svobody (a jejich vzájemného podmiňování), je kostýmovanou zkouškou nedůležitosti bytí a povrchností, epizodičnost každodenních forem spolubytí.“ (Bauman,2002, 43)*

Zevlounova „divadelní“ cesta je plna určitého nihilismu, nezájmu o hloubku a podstatu věci a dějů, tato cesta je bez jasných hranic, všechny kritéria se stírají, na vše se dá dívat z různých úhlu pohledu, takže jen těžko jde oddělit například pravda od lži. Nic nemá hlubší smysl, všichni jsou trochu herci, kteří hrají své role, tudíž vlastně netušíme, jací jsou doopravdy. Zevlounovy cesty vedou většinou městem nebo jeho periferií, jsou spojeny s anonymitou, cizostí, povrchností a nezájmem o hlubší poznání světa nebo ostatních lidí. Ze zevlounovy cesty zmizelo nadšení a touha po dobrodružství (trochu jakákoli touha), má dojem, že už stejně vše zažil a nic moc nového ho na jeho cestě nečeká.

1.6 Vnitřní krajina

*"Krajina je dílo nekonečných rukou přírody, která píše své básně v řece, lese a horách.
(Henry David Thoreau, 2010, s. 32)*

František Skála, z výstavy Obrazy ZE MĚ, 2021, Vlastní archiv

Člověk, ať už při putování či setrvávání v jednom prostředí, je neustále ovlivňován krajinou, která toto prostředí tvoří. Tato vazba mezi člověkem a krajinou je reciproční – krajina ovlivňuje člověka, ale zároveň je také utvářena jeho působením. Při cestování se krajina mění a každý den působí na člověka jinak. Tyto změny se projevují ve vnímání okolního světa, například v barevnosti nebe, vrstevnatosti horizontu nebo intenzitě světla. Člověk tak prochází různými formami krajiny, od hustých lesů přes úrodné roviny až po strmé horské svahy nebo řeky s divokým proudem. Každá z těchto krajin má své specifické charakteristiky a nabízí jedinečné zkušenosti, zkušenost, která se poté odráží v člověku samém.

V tomto kontextu lze právě pozorovat i mnohostrannost lidské duše, která je ovlivněna různými aspekty krajiny a jejich proměnlivostí. Václav Cílek ve své knize *Krajiny vnitřní a vnější* se zaměřuje na popis vnější krajiny, která představuje fyzický prostor, jenž člověka obklopuje. Na druhou stranu, tyto vnější aspekty následně ovlivňují i lidskou vnitřní krajinu - jeho duševní stav, emoce a myšlenky.

Vnitřní krajina je tedy protikladem vnější krajiny, ale zároveň s ní úzce souvisí. Oba tyto aspekty vzájemně působí a utvářejí jeden druhého. Vnitřní krajina se může projevit například jako pocit klidu při pozorování rozlehlých polí či smutek ze šedi zimních dnů.

„Krajina vždy ovlivňuje duši člověka, ba národa, takže charakteristiku jeho vlastností je nutné začít popisem krajiny, ve které žije. Člověk vytváří k obrazu svému určitý typ krajiny, ale ta jej zpětně ovlivňuje a dotváří.“ (Cílek, 2002, s. 5)

Krajina jako obraz lidí, kteří ji obývají je fascinující koncept zkoumání vztahů mezi člověkem a jeho životním prostředím, kterým se zabývá kulturní geografie, které se zaměřují na výzkum interakcí mezi lidskými společnostmi a jejich fyzickým prostředím. Jedna z hlavních myšlenek kulturní geografie spočívá ve zkoumání toho, jak lidé formují krajinu skrze svou činnost a jak zase krajinu vnímají a používají. V tomto kontextu můžeme uvažovat o různých aspektech krajiny, které mohou být vnímány jako odraz lidských aktivit či hodnot. Například architektonický styl budov, rozložení sídel či zemědělských ploch mohou reflektovat historii regionu, ekonomické podmínky nebo sociálně-kulturní tradice.

Je také důležité brát v úvahu různé způsoby, jakými se krajina může stát obrazem lidí, kteří ji obývají. V některých případech může být tento vztah zřejmý, jako je tomu u tradičních vesnic s charakteristickými roubenými chalupami či horských osad s kamennými stavbami odolávající drsnému klimatu. V jiných případech mohou být projevy tohoto vztahu méně patrné či nepřímé, ale stále přítomné ve formě symbolů a motivů, které lidé používají při zdobení svých domovů nebo krajinářských úpravách.

Zajímavé je pozorovat, jak se právě místo, krajina, prostor odráží v umění. Jak právě konkrétní díla vznikají právě na určitých místech, jak krajina umělce ovlivňuje, jak ovlivňuje jeho duši. Jaké obrazy zde mohou vzniknout...jaké symboly zde vznikají.

Jedním z aspektů zkoumání krajiny je, pozorování, jak se místo, krajina a prostor odráží v umění, a to v jednotlivých uměleckých dílech. Umění je často považováno za zrcadlo společnosti a kultury, ve které bylo vytvořeno, a toto zrcadlení se může projevovat na různých úrovních – od motivů a témat přes použité techniky až po celkovou estetiku díla. Některá díla jsou přímým vyjádřením určitého místa, jako například krajinomalby nebo architektonické studie. V těchto případech je spojení mezi uměleckým dílem a jeho geografickým původem velmi explicitní – umělec zobrazuje specifickou scénu nebo budovu, která má pro něj osobní nebo kulturní význam.

Avšak i v abstraktním nebo figurativním umění se mohou objevit stopy krajiny či prostoru, které formovaly umělce. Tyto stopy mohou být zakódované ve volbách barev, tvarů nebo kompozice, které odrážejí kulturní a geografické rysy daného místa. Například umělec žijící v prostředí s drsným podnebím a extrémními kontrasty mezi světlem a tmou může ve svých dílech použít sytější barvy a ostré linie, zatímco umělec ze slunného středomořského kraje by mohl volit jemnější odstíny a plynulejší tvary.

Dále je třeba zmínit, jak krajina nejen ovlivňuje vizuální stránku uměleckých děl, ale také jejich obsah, symboliku a emoční náboj. Místní pověsti, náboženské tradice či společenské hodnoty se mohou promítat do výběru témat i do způsobu jejich zobrazení. Umělec tak může prostřednictvím svých děl komunikovat s divákem na hlubší úrovni, předávat mu sdělení spojená s daným místem a vyvolávat emocionální reakce.

V souvislosti s tím lze uvažovat o tom, jaké obrazy či symboly vznikají právě na určitých místech. Jednotlivé regiony či kultury mohou mít svá specifická znamení a symboly, které umělci používají ve svých dílech. Tyto symboly mohou být univerzální, jako například slunce, které představuje život a energii, nebo lokálně specifické, jako třeba určitý druh rostliny nebo zvířete, který má v daném prostředí význam.

Z uvedených úvah vyplývá, že zkoumání vztahu mezi uměním a krajinou či prostorem je velmi obsáhlé a bohaté téma. Umělecká díla odrážející konkrétní místa nám poskytují cenný vhled do společenských, kulturních i osobních aspektů tvorby umělců a jejich působení na diváka. Tato souvislost je důležitá právě pro porozumění širšímu kontextu uměleckých děl a jejich hodnoty v rámci lidské kultury. Mnoho umělců cestovalo po světě právě pro získání cenné zkušenosti právě se setkání s vnější krajinou a dotvoření tak své krajiny vnitřní.

2 Cesta v umění

2.1 Cesta ve výtvarném umění

Cesta ve výtvarném umění představuje komplexní téma, které se objevovalo a stále objevuje v nejrůznějších formách. Ve světě umění lze pozorovat mnohostranný zájem o toto téma, která se projevuje v široké škále interpretací od velkých umělců historie až po současnost.

V dějinách umění můžeme sledovat, jak motiv cesty postupně nabýval na důležitosti a rozmanitosti. Již ve středověkých alegorických malbách nacházíme první náznaky tohoto motivu, který se pak plně rozvinul zejména v oblasti krajinářské malby během romantismu. V tomto období začínají umělci přírodu dobývat pěšky a s novými idejemi, což otevírá zcela nové možnosti pro intenzivní setkání s přírodou a její zobrazení.

Jedním z klíčových aspektů cesty ve výtvarném umění je její symbolický význam. Cesta životem či symbolická pouť nabývají čím dál více na důležitosti jako metafory lidského života, osudu a hledání smyslu. Tato symbolika se stává neodmyslitelnou součástí uměleckých děl a přispívá k jejich hlubšímu významu.

Cesta pěšky nabízí další zajímavý rozměr, kterým je aspekt přivlastňování si světa. Představa romantického poutníka, který se vydává na dlouhé cesty za poznáním a dobrodružstvím, nám pravděpodobně připomene českého básníka Karla Hynka Máchu a jeho putování českou krajinou. Mácha ve svých dílech zachycuje atmosféru české krajiny, ale také například jeho pouť do Benátek, což ilustruje rozmanitost cest jako uměleckého motivu.

V současnosti se motiv cesty ve výtvarném umění nadále rozvíjí a objevuje v různých podobách a interpretacích. Umělci z celého světa nachází nové způsoby, jak vyjádřit myšlenku cesty a její symboliku, což obohacuje svět umění o další díla s touto tematikou.

Zkrátka lze konstatovat, že cesta ve výtvarném umění představuje nevyčerpatelný zdroj inspirace a uměleckého vyjádření. Od středověkých alegorických malbách až po současné díla, která zobrazují cestu jako metaforu života, osudu či hledání smyslu, tento motiv odráží mnohotvárnost lidské existence a její neustálou touhu po poznání a dobrodružství.

„Romantikova chůze je úzce spojena s aktivitou estetické kontemplace světa, přičemž se poutník zajímá především o jevy „vznešené“, monumentální, tajemné a podobné. Jeho chůze

se zcela osvobozuje od užitkových, praktických funkcí. Jde mu především o chůzi samu, o chůzi bez cíle a účelu, která pak vlastně představuje metaforu jiných svobodných „pohybů“ (pohybu ducha, imaginace, tvorby).“ (Hájek, 2020, s.43)

V roce 2018 se v prestižní Národní galerii v Berlíně konala jedinečná výstava s názvem Wanderlust, což lze do češtiny přeložit jako radost putovat. Tato výstava byla inspirována filosofií slavného francouzského osvícenského filozofa Jeana-Jacques Rousseaue a jeho heslem "Back to the nature" (Zpět k přírodě). Výstava se zaměřovala na fenomén putování či toulání, a jejím hlavním úkolem bylo zprostředkovat divákům pocit romantismu a návratu k přírodě prostřednictvím uměleckých děl.

Této kurátorce se podařilo ve velkolepých prostorách galerie vytvořit celý svět „výtvarné turistiky“. Díky svému odbornému oku a citu pro detail dokázala kurátorka představit širokou škálu obrazů, které společně tvořily harmonický celek plný emocí a fascinujících příběhů.

Vystavená díla byla sesbírána z celkem 42 soukromých sbírek, což jen zdůrazňuje výjimečnost této výstavy. Mezi neznámější a nejcennější obrazy patřil bezesporu obraz Caspara Davida Friedricha s názvem Poutník nad mořem mlhy. Tento obraz dokonale ilustruje romantickou touhu po putování a objevování světa, volání dálavy.

Caspar David Friedrich, Poutník nad mořem mlhy, 1818

Na obraze můžeme vidět poutníka, který stojí zády k nám divákům, což mu dodává určité tajemno a zvědavost. Jeho postava vyjadřuje směs emocí – od strachu až po nedočkavé

očekávání dobrodružství. Díky tomu se divák může snadno vcítit do poutníkovy role a začít přemýšlet o vlastních emocích spojených s cestováním a objevováním neznámého.

Výtvarná turistika je fenomén, který si zaslouží pozornost jak odborníků, tak široké veřejnosti. Výstava Wanderlust byla proto skvělou příležitostí prozkoumat tento zajímavý aspekt umělecké tvorby a současně upozornit na důležitost ochrany přírody a udržitelnosti v moderním světě. (Fischer, 2018)) Můžeme se ale přesunout k dalším umělcům, a jedním z dalších je například na kterém se sám autor stylizoval do poutníka s v poutnickou holí, batohem a kloboukem, nebo Ernst Ludwig Kirchner a jeho obraz Sertigské údolí, ale také zimní poutník putující zasněženu krajinou, znázorněný svižnými tahy štětce Emila Noldeho. Vystavená díla ilustrují, jak velký a oblíbený byl právě motiv cesty a putování. Každý obraz – nebo spíše každý poutník na obraze sní o něčem absolutním, co jej přesahuje, vydává se na cestu, která možná nikdy nebude ukončena.

Gustav Courbet, Dobrý den, pane Courbete, 1854

Téma cesty a hlavně onomu „romantickému“ návratu k přírodě se začalo stávat středem zájmu mnoha umělců v 60. letech 20. století, zejména těch, kteří se zabývali land artem. Tito umělci se zaměřovali na tvorbu svých děl přímo v přírodě, a to obvykle na místech, která byla obtížně přístupná a kam nezasahovala žádná civilizace. Tímto způsobem otevřeli nové vnímání krajiny a pohybu v ní.

Land art jako umělecký směr si klade za cíl spojit umění s přirozeným prostředím a často vyžaduje fyzickou námahu pro jeho realizaci. Umělci museli hledat vhodná místa pro svá

díla, která by byla, co nejdál od rušivých vlivů lidské činnosti a zároveň zajímavá svým geografickým charakterem.

Jedním z nejznámějších land artistů je britský Richard Long, který ve svých dílech pracuje s chůzí a stoupáním jako s uměleckými prostředky. Jeho tvorba je velmi rozmanitá a zahrnuje různé formy, od prostých pěších procházek po krajině až po vícedenní výpravy do nejrůznějších koutů světa, jako jsou Japonsko, Mexiko nebo Afrika.

Richard Long se často zaměřuje na vytváření děl z jeho pěších procházek. Během těchto cest vytváří různé geometrické tvary, jako jsou rovné cestičky, spirály či kruhy, které pak dokumentuje pomocí fotografií. Tyto fotografie poté vystavuje na různých uměleckých výstavách jako doklad svého putování krajinou a zároveň jako ukázkou toho, jak lze přirozeným způsobem změnit prostředí kolem nás.

V některých svých projektech se Long rozhodl prozkoumat krajinu přímo ve směru určité linie, která nebyla závislá na stávajících cestách nebo tvaru terénu. V jiných případech zase opisoval různé velké kruhy kolem určitého bodu pomocí chůze během několika dnů. Takovým způsobem se pokusil zachytit esenci místa a jeho spojení s okolní krajinou.

Jindy se Richard Long rozhodl putovat po určitém území po všech místních cestách a z celé cesty poté vystavil jen mapu s vyznačenými trasami. Tímto způsobem upozornil na existující spojení mezi lidskou činností a přírodním prostředím, které je neustále proměnlivé a ovlivňuje se navzájem.

Richard Long, Nomad Circle, 1996

Land art tak představuje unikátní spojení uměleckého díla s přirozeným prostředím, které nás nutí zamyslet se nad naším vztahem k přírodě a jejím vnímáním. Díky tvorbě umělců

jako Richard Long můžeme objevovat nové pohledy na krajinu, která nás obklopuje, a uvědomit si hlubší spojitost mezi člověkem a přírodou.

Miloš Šejn je významný český výtvarný umělec, který se ve své tvorbě zaměřuje především na performance a akce spojené s cestováním, pohybem a chůzí. Jeho práce jsou bohaté na detaily, inovativní a často překračují hranice mezi různými uměleckými disciplínami. V centru jeho zájmu stojí krajina jako klíčové téma, které se stalo základem pro celou řadu jeho projektů.

Již od konce šedesátých let minulého století začal Miloš Šejn intenzivně pracovat na tom, jak přetvořit své pocity z krajiny do tvaru, který by bylo možné nazvat uměleckou formou. Tento proces zahrnoval nejrůznější aktivity, jako chození, bloudění, kontakty těla s krajinou, rituály či meditace. Tyto prvky se postupem času staly nedílnou součástí jeho uměleckého vyjadřování a ovlivňují tak i dnešní podobu jeho děl. (Kesner,2010,s.32) Miloš Šejn je známý tím, že již od mládí vykonával spousty cest a poutí do krajiny, zejména do divočiny. Během těchto cest zachycoval fragmenty svých zážitků různými způsoby – fotografováním, kreslením či sbíráním různých přírodnin. Tyto materiály pak následně využíval ve svých uměleckých projektech jako inspiraci nebo konkrétní prvky pro svá díla. Jeho práce tak reprezentují nejen osobní pohled na krajinu a její vnímání, ale také hledání nových možností komunikace mezi člověkem a přírodou. Miloš Šejn se stává prostředníkem mezi oběma světy a jeho umělecké dílo tak nabývá na hlubokém významu a emocionálním náboji.

V současné době je Miloš Šejn považován za jednoho z nejvýznamnějších českých výtvarných umělců zabývajících se krajinou a jeho díla jsou prezentována na mnoha výstavách a akcích jak v České republice, tak i v zahraničí. Jeho odkaz je nadále živý a inspiruje další generace umělců k objevování nových forem vyjádření spojených s krajinou a jejím vnímáním.

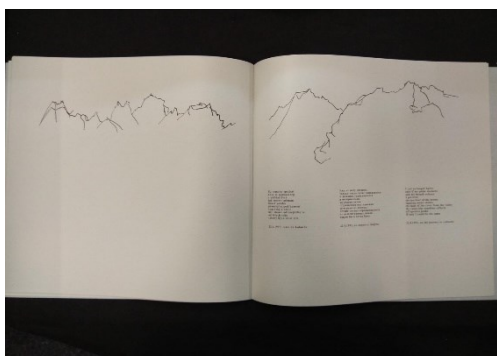
S podobným motivem jako u Miloše Šejna, známého českého umělce, se můžeme též setkat u Martina Zeta, dalšího významného jména v oblasti současného umění. Martin Zet je umělec pohybující se na širokém poli umění a jeho tvorba zahrnuje kresbu, fotografii, video, autorské knihy, ale také happeningy a performance.

Jedním z jeho nejznámějších projektů je Zrychlený tep. V roce 1993 podnikl cestu do Himálají, kde si po celou dobu vedl deník se zápisky a kresbami. Po návratu se rozhodl udělat jeden umělecký celek ze svých zážitků a nazval jej právě "Zrychlený tep". Tento projekt dokazuje jeho schopnost propojovat různé formy uměleckého vyjádření a přinést divákovi unikátní zážitek.

Další cestu podniká v roce 2003, kdy se vydává k Jaderskému moři. Tuto cestu pojímá do značné míry jako jakýsi happening – svérázný druh performance často spojený s politickou nebo sociální problematikou. Jeho cesty jsou spojeny v cyklu Kresby mořem, na kterém pracoval již od roku 1995 a obsahuje kresby, které vznikaly bez zásahu autora - „kreslila“ je moře po celém světě. Tímto způsobem se Martin Zet zamýšlí nad přirozeností umění a rolí umělce ve tvůrčím procesu.

V roce 2018 se zúčastnil svou performancí kolektivního umělecko-aktivistického projektu Umění pro klima. Performanci nazval Klimatický poutník a rozhodl se obejít velkolom Bílina. Na pouť se vydává s poutnickou holí, na kterou upevnil břitvu, za pomoci, které do země kreslil trasu své šestnáctihodinové cesty. Tato performance kombinuje prvky environmentálního aktivismu s osobním úsilím o duchovní prozkoumání.

Martin Zet tedy jako umělec pohybující se na širokém poli umění dokazuje svou schopnost propojovat různé formy uměleckého vyjádření a přinést divákovi unikátní zážitek. Jeho dílo je nejen inspirativní, ale také provokativní a nenechává nikoho lhostejným. Jeho práce s motivy cestování a propojení s přírodou navazuje na dílo Miloše Šejna a zároveň ukazuje, jak umění může být nástrojem pro změnu.

Martin Zet, zrychlený tep, 1993

2.2 Deníky

Deníky představují zajímavý a hluboký průzkum osobního života a myšlenek umělců, zejména výtvarných. V historii umění se setkáváme s mnoha výtvarnými umělci, kteří si vedli deníky jako způsob, jak zachytit své zkušenosti, cesty a putování, ale také jako prostředek pro zkoumání vlastní tvorby a estetických ideálů.

Tyto deníky často obsahují detaily o autorově každodenním životě, jeho názorech na svět kolem sebe a jeho procesu tvorby uměleckých děl. Někdy mohou být deníky plné náčrtků nebo studií, které předcházely konečnému dílu; jindy mohou obsahovat osobní úvahy o filozofii nebo etice, které ovlivňovaly umělcovo myšlení.

Jeden z klíčových aspektů deníků je jejich schopnost odhalit intimní stránku umělcova života a myšlenek. Díky tomu se člověk může dozvědět více o tom, jak konkrétní umělec viděl svůj svět a prozkoumat různé techniky a styly, které umělci používali v průběhu své tvorby. Mnoho umělců experimentovalo s různými médii, technikami nebo estetickými směry ve svých denících, což jim umožnilo rozvíjet své dovednosti a objevovat nové způsoby vyjádření.

František Skála je pravděpodobně nejznámějším českým autorem výtvarných deníků, který se proslavil svým jedinečným uměleckým stylem a dobrodružnou povahou. Jeho díla jsou oceňována především pro svůj svébytný umělecký styl, který dokonale kombinuje výtvarné vyjádření s dobrodružstvím.

Jeho cestovní deníky jsou považovány za umělecká díla sama o sobě. Nejenže nám nabízí okno do jeho duše a osobních zkušeností, ale také nás zavádějí do rozmanitých krajů a prostředí, která navštívil. Častokrát je text v denících téměř nečitelný, avšak nenabourávají to celkové hodnoty díla. Důvodem je skutečnost, že Skála doplňuje text o detailní výtvarný popis daného kraje, prostředí a lidí, což nám umožňuje lépe pochopit kontext jeho cest.

Každá strana jeho deníků je plná barev oněch dálav, ve kterých vznikala. Při prohlížení těchto stránek se člověk nemůže ubránit pocitu, že by se rád také vypravil na dobrodružnou cestu. Skálovy cestovní deníky nám tak nabízí jedinečný zážitek, který spojuje krásu uměleckého díla s fascinujícím příběhem.

Jeho svébytný umělecký styl a schopnost zachytit podstatu každou důležitý detail činí jeho díla nejen esteticky atraktivními, ale také skvělým materiálem pro zkoumání otázek identity, kulturní rozmanitosti a mezilidských vztahů.

Důležitým rokem ve Skálově tvorbě je rok 1993, kdy je vybrán, aby reprezentoval Českou republiku na 45. Bienále současného umění v Benátkách. Výstavu se rozhodně pojmout velmi originálním způsobem a to tak, že se 22.5 1993 vydáme pěšky na cestu do Benátek, pouť je dlouhá 850 km a trasa vede přes Šumavu, Rakousko a Alpy. Cesta byla dobrodružná nejen sama o sobě, ale i tím, že nebylo jasné, co vlastně bude přesně obsahem výstavy na Bienále, co na cestě vznikne. Skála si cestou vede velmi podrobný deník, do kterého zaznamenává vše, co se ho po cestě zaujme, všechny postřehy a zážitky, to vše doprovází pestrými ilustracemi. V českém pavilonu v Benátkách pak vystavuje, jak tento deník z téměř měsíční cesty, tak různé předměty, které po cestě nasbíral. „*Dostal jsem se to absolutní harmonie s přírodou a všechno jsem velmi intenzivně vnímal, jde o spirituální sdělení zážitku z krajiny, cesty i touhy po svých blízkých.*“ (Skála) Z každé další cesty, kterou Skála absolvoval, si dovezl deník plný ilustrací, proto deníky tvoří velkou část jeho tvorby. Velmi zajímavý je například deník z cesty po Peru či deníky z Kolumbie a z Austrálie, kde strávil dohromady 3 měsíce. Z deník a ze skic vznikla následně i velká výstava obrazů s názvem Dva roky prázdnin, z Australské cesty následně vznikly obrazy, které byly vystaveny ve Špálově galerii, výstava byla pojmenována Obrazy ze mě. V Austrálii byl inspirován nejen krajinou a kulturou, ale i také novými výtvarnými postupy a novými barvami. Z této cesty, která byla plná dobrodružství a objevů, si Skála přivezl mnoho zajímavých materiálů, které později využil ve svém uměleckém díle. Jedním z nejvýznamnějších prvků, které na svých cestách objevil, byly hlinky různých barev. Tyto hlinky se staly základní složkou jeho barevné palety a ovlivnily tak celkový vizuální výraz jeho obrazů.

Hlinky různých barev jsou velmi zajímavým materiálem, jelikož nabízejí širokou škálu odstínů a barevných kombinací. Skála si ze své cesty přivezl především hlinky v okrové škále, což jsou teplé a zemitější barvy. Okrové barvy mají hlubokou historii spojenou s uměním a kulturou lidské civilizace – už od prehistorických dob se okrové pigmenty používají k malbě na skalách či jeskynních stěnách.

Skála tyto hlinky tedy začlenil do svého uměleckého procesu jako jeden z hlavních prvků. Využívání těchto přírodních pigmentů mu umožnilo dosahovat originálních a zároveň přirozených odstínů, které dodávaly jeho obrazům charakter. Tímto způsobem se Skála vyhnul používání syntetických barev, které mohou být často agresivní a nepřirozené.

Kromě deníků se Skála věnuje také sběratelské činnosti, což mu umožňuje uchovat fyzické stopy svých cest v podobě předmětů a artefaktů. Tyto sbírky mají nejen estetickou hodnotu, ale také slouží jako neocenitelný zdroj inspirace pro jeho další tvorbu. Skrze tyto předměty je Skála schopen zachytit esenci daných míst a kultur, které pak může začlenit do svých děl.

Skálova práce jako uměleckého poutníka tedy spočívá ve spojování různých prvků – deníků, obrazů a předmětů – do jednoho harmonického celku. Jeho tvorba odráží touhu po objevování nových horizontů a hledání krásy v nejrůznějších koutech světa. Tímto způsobem dokáže Skála nejen inspirovat sebe, ale i ostatní umělce a milovníky umění k tomu, aby rozšiřovali své vnímání a otevřeli se novým zkušenostem a perspektivám. (Hlaváček, 2018)

František Skála, Peru 2000

I v díle umělce Petra Síse se můžeme setkat s určitou formou cestovních deníků. Tyto deníky nejsou pouze součástí jeho tvorby knížek pro děti, ale také pro čtenáře všech věkových kategorií.

Při navštívení webových stránek Petra Síse máme možnost nahlédnout do jakéhosi deníku jeho života. Zde se nachází mnoho zápisků, které nás provází různými etapami jeho kariéry i osobního života. Webové stránky jsou plné ilustrací a textů, které odrážejí umělcovy

myšlenky a pocity v daném období. Tento unikátní koncept nám poskytuje hlubší vhled do autorovy duše a inspirace pro jeho tvorbu.

Co se týče ilustrovaných knih Petra Síse, ty mohou být chápány jako deník plný vzpomínek, snů a touhy po svobodě a létání. Při čtení těchto knih se můžeme setkat s dobrodružnými cestami, které nás zavedou do různých koutů světa i lidské mysli. Tyto cesty jsou často plné překážek a výzev, které hrdinové musí překonat, aby dosáhli svých cílů a snů.

Jedním z hlavních témat v díle Petra Síse je touha po svobodě. Tato touha se projevuje nejen v jeho ilustracích a knihách, ale také v celkovém poselství jeho díla. Svoboda je pojímána jako schopnost žít podle vlastních představ a hodnot, bez omezení vnějšího světa. Tento aspekt je zvláště důležitý v současné době, kdy se mnoho lidí potýká s omezením svobody projevu a možnostmi seberealizace.

Dalším zajímavým prvkem v tvorbě Petra Síse je létání. Létání zde symbolizuje nejen fyzickou schopnost vzletu nad zemský povrch, ale také metaforické povznesení nad každodenní starosti a problémy. Díky létání mohou postavy uniknout ze svých běžných životů a objevit nové možnosti a perspektivy.

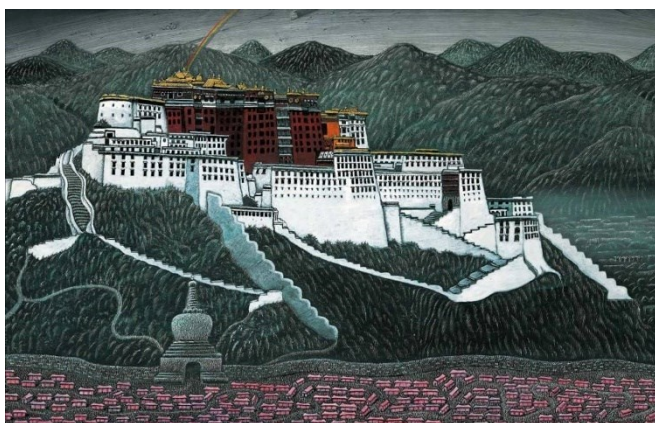
V knihách spojuje fantazii s reálnými vzpomínkami a pomocí ilustrací z toho tvoří jedinečná díla. Petr Sís se ve svých knihách častokrát inspiruje příběhem (deníkem) jiného autora, ale propojuje jej se svým vlastním vyprávěním, se svou vlastní cestou. Je tomu tak například v knize s názvem "Robinson", kde se čtenář setkává s fascinujícím příběhem, ve kterém je zobrazen osobní život hlavního hrdiny, jenž se prolíná s osudem fiktivní postavy Robinsona Crusoa. Tento román představuje unikátní směs skutečných událostí a imaginace, což dává čtenáři možnost ponořit se do světa plného dobrodružství a objevování.

Dalším zajímavým dílem od stejného autora je "Komodo", které vypráví o cestě do exotické Indonésie. V tomto díle autor podrobně popisuje své zkušenosti a zážitky během cesty po této rozmanité zemi. Kromě toho se čtenář může těšit na podrobný popis místní kultury, tradic a přírody.

V knize "Podivuhodný příběh Eskymo Welzla" autor následuje osudy cestovatele Jana Welza, který se stal náčelníkem eskymáků. Prostřednictvím ilustrací a stručných deníkových

záznamů autor zachycuje nejen Welzovy zkušenosti v arktickém prostředí, ale také ukazuje jeho schopnost přizpůsobit se a navázat vztahy s domorodým obyvatelstvem.

Jednou z nejzajímavějších knih tohoto autora je "Tibet: Tajemství červené krabičky". V tomto díle autor, inspirován otcovým vyprávěním, ztvárňuje deník svého otce během jeho cest po mystickém Tibetu. Deník je plný osobních vzpomínek, pravdy a snů, ale také fantazie, což dává čtenáři možnost nahlédnout do nitra autora a jeho vztahu k otci.

Petr Sís, Tibet: Tajemství červené krabičky, 2005

Autorem, který přistupuje k cestě a k následnému zpracování podobně, je Adolf Born. Cestování je pro Adolfa Borna nejen zálibou, ale i podstatnou součástí jeho života, která se stala druhým pilířem jeho každodenního fungování. Tento významný umělec a cestovatel vnímá cesty jako příležitost k setkání s různorodými kulturami, tradicemi a zajímavými osobnostmi. Jeho upřímná touha po komunikaci s lidmi, kteří sdílejí stejnou vášň pro cestování, je patrná z jeho slov: "Rád si povídám s lidmi, kteří cestují. S těmi ostatními je možné hovořit tak o počasí...".(Mlejnková, 2023)

Adolf Born následně cesty promítá do své umělecké práce. Jeho tvorba je tak obohacena o širokou škálu námětů, které přímo čerpá z jeho cestovatelských zážitků.

Jedním z nejlepších příkladů tohoto propojení mezi cestováním a uměním je Bornova kniha "Turecko a Řecko – má láska". Tato publikace je plodem jeho fascinace těmito dvěma zeměmi, jejich kulturou, historií a lidmi. Born dokázal skrze své texty a ilustrace zachytit jedinečnou atmosféru tureckých bazarů i malebných řeckých ostrovů. Díky svému citlivému

přístupu se mu podařilo přiblížit čtenářům krásu těchto míst ve vši jejich rozmanitosti a barevnosti.

Dalším umělcem Miroslav Šašek, český ilustrátor a autor knih, se narodil 16. listopadu 1916 v Praze. Jeho nejznámější díla jsou právě knihy o cestách a cestovní deníky, které dokázaly oslovit mnoho generací čtenářů nejen v Česku, ale i ve světě. Tyto publikace se staly ikonickými díky svému jedinečnému zpracování a představení různých měst a zemí.

Jeho série knih "To je..." (anglicky "This is...") byla poprvé uvedena na trh v roce 1959 s prvním dílem "To je Londýn". Tato kniha představuje hlavní město Spojeného království prostřednictvím detailních ilustrací a informativních textů, které poutavě popisují architekturu, kulturu a historii Londýna. Následovala další díla jako "To je Paříž", "To je New York" či "To je Řím", která stejně jako první díl zaujala čtenáře po celém světě.

Miroslav Šašek ve svých cestovních denících kombinuje prvky uměleckého ztvárnění s faktografickými informacemi. Jeho ilustrace jsou plné života, barev a detailů, které dokonale zachycují atmosféru daných míst. Texty doprovázející tyto ilustrace jsou často psány s humorem a lehkostí, což z nich činí přístupnou a zábavnou literaturu pro všechny věkové kategorie.

Jedním z důvodů, proč se Šaškova díla stala tak oblíbená, je i fakt, že autor sám cestoval po celém světě a navštívil mnoho z těchto destinací osobně. Tím byl schopen do svých knih vtisknout autentický pohled na dané místo a jeho specifika. Jeho knihy o cestách tak nejsou pouze krásným uměleckým dílem, ale i zajímavým průvodcem pro ty, kteří se rozhodnou navštívit dané město či zemi.

V průběhu let se Miroslav Šašek stal jedním z nejvýznamnějších představitelů žánru cestopisné literatury. Jeho knihy o cestách a cestovní deníky byly přeloženy do nespočtu jazyků a staly se součástí kulturního dědictví mnoha národů. Navzdory uplynulému času od vydání těchto děl si stále udržují svou nezaměnitelnou atmosféru a kouzlo, které inspirovalo a bude inspirovat další generace cestovatelů a milovníků umění. (Tomek, 2021)

Miroslav Šašek, This is..., 2013..

3 Didaktická transformace cesty

„Diskurz výtvarného umění i jeho teorie je sám v současné době určen interdisciplinárním polem, v němž zaznívají hlasy z oblasti filosofie, estetiky, vizuální sémiotiky, poststrukturalismu, kulturní antropologie, psychoanalýzy, teorie filmu či gender studies.“
(Fulková, 2008, s. 48)

3.1 Cesta výtvarným uměním

"Celá historie umění je příběh o neustálém experimentování a hledání nových řešení, která by umělci mohli použít ke ztvárnění svých záměrů." (Gombrich, 1997, s. 14)

V teoretickém textu o cestě, který jsem dříve představila, jsem se zabývala různými aspekty a podobami, které cesta může nabývat. Jak jsem uváděla, cesta je univerzálním tématem, které se prolíná celou historií lidstva a může být chápána v nejrůznějších kontextech a interpretacích. V tomto smyslu lze hovořit o fyzických cestách, duchovních poutích či metaforických pohybech myšlenek či emocí.

V rámci mého zaměření na výtvarné umění jsem se rozhodla pojmout cestu jako "pout" skrze různé výtvarné slohy a etapy historie výtvarného umění. Tento přístup mi umožnil prozkoumat fascinující proměny a rozvoj uměleckých technik, estetických koncepcí i

společenských funkcí výtvarných děl v průběhu staletí. Zároveň jsem si uvědomila potenciál tohoto tématu pro uplatnění ve výtvarné didaktice, pedagogickém díle.

Jan Slavík popisuje pedagogické dílo jako učitelovo jednání ve výuce, na které je zapotřebí pohlížet jako na komplexní celek, který má své přirozené hranice vymezené počátkem a koncem učitelova bezprostředního jednání se žáky. (Slavík, 2001)

Při zkoumání jednotlivých období a slohů – od pravěku přes renesanci až po současné avantgardní směry – jsem se snažila identifikovat klíčové prvky a myšlenky, které charakterizují danou etapu výtvarného umění. Tuto "cestu" skrze historii výtvarného umění jsem následně transformovala do výtvarné didaktiky. Cílem bylo představit tento koncept ve formě srozumitelné a atraktivní pro studenty různých věkových kategorií a úrovní znalostí. Zde jsem se zaměřila na rozvoj metod a postupů, které by umožnily efektivní propojení teoretických informací s praktickými cvičeními a aktivitami. Klíčovou rolí zde hraje schopnost probudit zájem žáků o dané téma a motivovat je k dalšímu zkoumání a experimentování.

Snažila jsem v plánu držet stále srozumitelné návaznosti, postupovala jsem v hodinách s tématy chronologicky. Helena Hazuková k plánu práce ve výtvarné hodině píše, že je důležité brát zřetel například na následující aspekty: Vzájemná návaznost činností, střídání námětů a technik tak, aby se mohli rovnoměrně uplatnit žáci všech typových inklinací, uplatnění mezipředmětové koordinace, sledování dlouhodobějších úkolů. (Hazuková, Šamšula, 1982, s. 28)

3.1.1 Pravěk

Jeskynní malba, Altamira, objeveno 1879

Na začátku naší cesty výtvarným uměním se zastavíme v období Pravěku, kdy lidstvo dávalo své první krůčky ve světě tvorby a vyjadřování. V této době se můžeme setkat s jedním z nejstarších forem uměleckého projevu – jeskynní malbou. Tato malba byla často prováděna na stěnách jeskyní a představuje jakési primitivní plátno, na kterém pravěcí lidé zachycovali své každodenní životy, zvířata a myšlenky.

Jeskynní malby byly často prováděny pomocí jednoduchých nástrojů jako je úhel nebo rudka. Úhel poskytoval tmavší barvy, zatímco rudka dodávala odstín červené. (Lommel, 1972, s. 26)

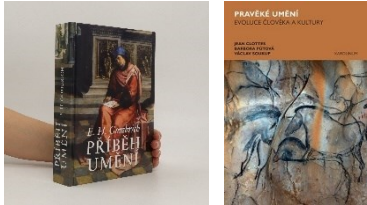

Vlastní archiv, 2022, DDM Vinohrady

Příprava na výtvarnou činnost - Pravěk

Výtvarný námět	Cesta výtvarným uměním – Pravěk Cílem je představení pravěkého umění, seznámení s novými technikami a novými náměty ve výtvarné tvorbě
Motivace	Propojení s jinými předměty – dějepis, dějiny umění Kontext tvorby – co je žáků známé, jak můžeme vztáhnout toto téma na současnost? Použití vizuálních vzorů Aktivní zapojení – experimentování Rozvíjení tématu – co už žáci o tématu vědí?

	<p>-Časové kroky/jednotlivé časové úseky, jejich rozvržení</p> <p>Motivace – 30min - části – diskuze o historii a důvodech vzniku jeskynních maleb, jejich funkcích a materiálech použitých k jejich tvorbě.</p> <p>Realizace: 50min – kresba</p> <p>Reflexe a prezentace: 10min</p> <p><i>„Kromě běžně předpokládaných aktivit, představovaných jako tvorba a recepce, je tedy podstatnou a zásadní složkou výchovně-vzdělávacího procesu výtvarné výchovy reflexe, která oba tyto procesy podrobuje verbálnímu sdělování, zkoumání, porovnávání a ověřování a tím je zařazuje do uvědomované osobní zkušenosti žáka.“ (Kitzbergerová, 2014, s.7)</i></p>
Klíčová slova	Vývoj umění, kolébka umění, náměty, metody, inspirace, barvy
Výtvarný úkol	<p>„Představte si, že jste pravěcí umělci? Co byste znázornili na stěny jeskyně?“</p> <p>Kresba na zmačkaný balící papír- role. Ve skupině budeme postupně dotvářet v záhybech papírů konkrétní obrazy, budeme si představovat, že balící papír je stěna jeskyně a v záhybech objevujeme bizony, lovce a další motivy typické pro pravěké umění. Budeme experimentovat s různými technikami, jako je šrafování nebo stínování, abychom dosáhli co nejautentičtějšího vzhledu našeho společného díla.</p> <p>Výtvarný problém – Jak dobrou máte představivost? Dokážete v záhybech papírů něco objevit? Umíte pracovat se svou fantazií? Proč lidé v pravěku tvořili?</p>
Námět pro věk žáků, třídu	pro žáky prvního stupně, druhého stupně základní školy, střední školy i základní umělecké školy.

Čas vyučovací jednotky	90 minut
Vizuální kontext (z kultury, umění nebo přírody)	<p>Knihy, fotografie, vlastní výtvarné pokusy -ukázky z realizace s jinými třídami, video o pravěkém umění,...</p>
Výtvarné prostředky	<ul style="list-style-type: none"> • Výtvarné prvky - linie, barva, plocha, prostor, hmota, objem, světlo, struktura, tvar – ve vztahu k pravěkému umění • Vztahy mezi prvky, kompozice • Procesy tvorby (způsoby transformace skutečnosti): napodobení, náznak, nadsázka, zjednodušení, idealizace, parafráze, stylizace, (Kitzbergerová, 2014, s.42) • - jak tvar dokreslím? Jakou mu dám podobu? Co můžeme vidět u pravěkých maleb?
Výtvarné a další pomůcky	Balící papír, rudky, přírodní úhel, pastel
Organizační forma	Skupinová práce
Reflektivní otázky	<p>Jak se ti povedlo téma uchopit?</p> <p>Jaký problém si průběhu úkolu musel řešit a jak?</p> <p>Co na své práci oceňuješ? Co by se dalo zlepšit?</p>

<p>Cíl hodiny</p> <p>Vazby na výstupy definované RVP ZV</p>	<p>obor – Výtvarná výchova 2. stupeň</p> <p>VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků</p> <p>VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky s účinky již existujících i běžně užívaných vizuálně obrazných vyjádření</p> <p>VV-9-1-06 interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků</p> <p>VV-9-1-07 porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů (RVP)</p> <p>Rozvíjené klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompetence k učení: žák se učí novým technikám a získává nové poznatky o pravěkém umění - kompetence k řešení problémů: žák hledá kreativní řešení v rámci výtvarného zadání - kompetence komunikativní: žák komunikuje své myšlenky a pocity prostřednictvím výtvarného díla - kompetence sociální a personální: žák se učí práci v týmu na společném projektu
<p>Hodnocení</p>	<p>Hodnocení bude probíhat na základě následujících kritérií:</p>

	<p>1. Technická dovednost: Žák umí použít základní výtvarné techniky a dokáže je aplikovat v rámci úkolu</p> <p>2. Kreativita: Žák přistupuje k výtvarnému zadání originálním způsobem</p> <p>3. Kultura a historie: Žák pochopil a umí popsat výtvarné projevy pravěké kultury a umění a jejich vliv na moderní společnost.</p> <p>4. Spolupráce a týmová práce: Žák se umí zapojit do týmu, přispět k společnému úsilí a respektovat názory a práci ostatních.</p>
Rozvaha o zařazení do výtvarné řady	Tento úkol je součástí projektu – Cesta výtvarným uměním, kde budeme postupně procházet dějinami umění až po současnost a vyzkoušíme si vždy nějakou výtvarnou aktivitu, související s probíraným obdobím.

3.1.2 Egypt

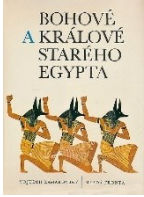

Egypt, země bohatá na historii a kulturu, je skvělým místem pro zkoumání výtvarného umění. Při cestě tímto uměním se nyní zaměříme na jedno z nejvýznamnějších témat spojených s touto starověkou civilizací – egyptské bohy. Tito bohové byli hluboce uctíváni a představovali různé aspekty života a přírody. Tato hodina bude spočívat ve vytvoření malby inspirované tímto podtématem.

Vlastní archiv, 2022, DDM Vinohrady

Příprava na výtvarnou činnost - Egypt

Výtvarný námět	<p>Cesta výtvarným uměním – Egypt</p> <p>Cílem je představení umění starodávného Egypta, seznámení s novými technikami a novými náměty ve výtvarné tvorbě namalování „vlastního egyptského boha“ dodržovat pravidla tehdejšího zobrazování</p>
Motivace	<p>Propojení s jinými předměty – dějepis, dějiny umění</p> <p>Kontext tvorby – co je žáků známé, jak můžeme vztáhnout toto téma na současnost?</p> <p>Použití vizuálních vzorů</p> <p>Aktivní zapojení – experimentování</p> <p>Rozvíjení tématu – co už žáci o tématu vědí?</p> <p>-Časové kroky/jednotlivé časové úseky, jejich rozvržení</p> <p>Motivace – 20min – úvod prohlížení fotografií a videa, které nám poskytnou vizuální inspiraci pro naše umělecké dílo. Představení tématu egyptských bohů, zobrazení, motivů, symbolů a barev</p> <p>Realizace: 60 min – malba egyptského boha</p> <p>Reflexe a prezentace: 10min</p>
Klíčová slova	<p>Vývoj umění, Egypt, náměty, symboly, barvy, zobrazení</p>
Výtvarný úkol	<p>Zkuste zobrazit Egyptského boha -zkuste si třeba vymyslet nějakého svého? Jak by vypadal? Čeho by to byl bůh? Jaké by měl schopnosti? Využijte informace, které jsme si o zobrazování v Egyptě říkali.</p>

	Výtvarný problém – "Proč v Egyptě uctívali tolik bohů?" Jak je zobrazovali? A co můžeme z toho zobrazení poznat? Jaké byly jejich atributy, barvy?
Námět pro věk žáků, třídu	pro žáky prvního stupně, druhého stupně základní školy, střední školy i základní umělecké školy.
Čas vyučovací jednotky	90 minut
Vizuální kontext (z kultury, umění nebo přírody)	<p>Fotografie, vlastní výtvarné pokusy -ukázky z realizace s jinými třídami, video o Egyptě, knihy</p>
Výtvarné prostředky	<ul style="list-style-type: none"> • Výtvarné prvky - linie, barva, plocha, prostor, hmota, objem, světlo, struktura, tvar – ve vztahu k pravěkému umění • Vztahy mezi prvky, kompozice • Procesy tvorby (způsoby transformace skutečnosti): napodobení, náznak, nadsázka, zjednodušení, idealizace, parafráze, stylizace (Kitzbergerová, 2014, s.42)
Výtvarné a další pomůcky	Tvrдый papír A2, akrylové barvy, temperové barvy, pravítka, tužku
Organizační forma	Práce ve dvojici

Reflektivní otázky	<p>Jak se ti povedlo téma uchopit?</p> <p>Jaký problém si průběhu úkolu musel řešit a jak?</p> <p>Co na své práci oceňuješ? Co by se dalo zlepšit?</p>
Cíl hodiny Vazby na výstupy definované RVP ZV	<p>obor - Výtvarná výchova 2. stupeň</p> <p>VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků</p> <p>VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky s účinky již existujících i běžně užívaných vizuálně obrazných vyjádření</p> <p>VV-9-1-05 rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu</p> <p>VV-9-1-07 porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů (RVP)</p> <p>Rozvíjené klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompetence k učení: žák se učí novým technikám a získává nové poznatky o egyptském umění - kompetence k řešení problémů: žák hledá kreativní řešení v rámci výtvarného zadání - kompetence komunikativní: žák komunikuje své myšlenky a pocity prostřednictvím výtvarného díla

	- kompetence sociální a personální: žák se učí práci v týmu na společném projektu
Hodnocení	Hodnocení bude probíhat na základě následujících kritérií: <ol style="list-style-type: none"> 1. Technická dovednost: Žák umí použít základní výtvarné techniky a dokáže je aplikovat v rámci úkolu 2. Kreativita: Žák přistupuje k výtvarnému zadání originálním způsobem 3. Kultura a historie: Žák pochopil a umí popsat výtvarné projevy egyptského umění 4. Spolupráce a týmová práce
Rozvaha o zařazení do výtvarné řady	Tento úkol je součástí projektu - Cesta výtvarným uměním, kde budeme postupně procházet dějinami umění až po současnost a vyzkoušíme si vždy nějakou výtvarnou aktivitu, související s probíraným obdobím.

3.1.3 Mezopotámie

Mezopotámie, často označovaná jako kolébka civilizace, byla oblast ležící mezi řekami Eufrat a Tigris na území dnešního Iráku. V průběhu staletí se zde vyvinulo mnoho významných kultur a civilizací, které ovlivnily další vývoj lidstva. Jedním z nejdůležitějších aspektů mezopotámské kultury bylo výtvarné umění, které se projevovalo zejména ve formě klínového písma.

Klínové písmo bylo jedním z nejstarších systémů psaní na světě a jeho počátky sahají do 4. tisíciletí před naším letopočtem. Bylo charakteristické pro Mezopotámii a jeho hlavním účelem bylo zaznamenávání informací, například historických událostí, ekonomických transakcí nebo náboženských textů.

Toto písmo se provádělo formou vyřezávání znaků do vlhkých hliněných tabulek za pomoci špejle nebo klacků. Znak se skládal z několika klínovitých rýh, které tvořily určitý obrazec

reprezentující jednotlivá slova nebo výrazy. Po vytvoření textu se tabulka nechala usušit na slunci, čímž získala pevnost a trvanlivost.

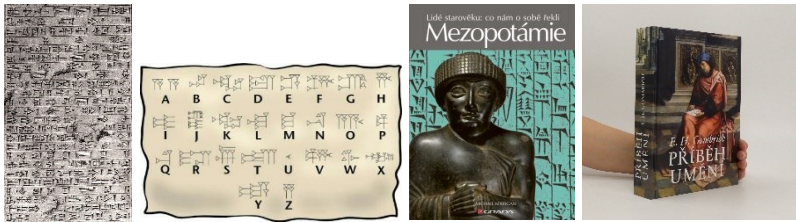

Vlastní archiv, 2022, DDM Vinohrady

Vlastní archiv, 2022, DDM Vinohrady

Příprava na výtvarnou činnost – Mezopotámie

<p>Výtvarný námět</p>	<p>Cesta výtvarným uměním - Mezopotámie</p> <p>Cílem je představení umění Mezopotámie, klínové písmo</p>
<p>Motivace</p>	<p>Propojení s jinými předměty – dějepis, dějiny umění</p> <p>Kontext tvorby – co je žáků známé, jak můžeme vztáhnout toto téma na současnost?</p> <p>Použití vizuálních vzorů</p> <p>Aktivní zapojení – experimentování</p> <p>Rozvíjení tématu – co už žáci o tématu vědí?</p> <p>-Časové kroky/jednotlivé časové úseky, jejich rozvržení</p> <p>Motivace – 30min - kulturní, historické a etnologické souvislosti této oblasti a jejího písma</p> <p>Realizace: 45min – klínové písmo</p>

	Reflexe a prezentace: 15min
Klíčová slova	Vývoj umění, klínové písmo, hliněné tabulky, kultura, Mezopotámie
Výtvarný úkol	<p>Klínové písmo - vytváření vlastních klínových textů na hliněné tabulky za pomoci různých nástrojů, jako jsou špejle nebo klacky. Žáci si tak na vlastní kůži vyzkouší, jak bylo toto písmo prováděno a jakým způsobem se liší od egyptského hieroglyfického písma či od moderního latinského písma.</p> <p>Výtvarný problém – Jak vypadá klínové písmo? Jak se znaky liší od jiného písma?</p>
Námět pro věk žáků, třídu	pro žáky prvního stupně, druhého stupně základní školy, střední školy i základní umělecké školy.
Čas vyučovací jednotky	90 minut
Vizuální kontext (z kultury, umění nebo přírody)	<p>Knihy, fotografie, vlastní výtvarné pokusy -ukázky z realizace s jinými třídami</p>
Výtvarné prostředky	Výtvarné prvky – znaky (písmo)
	Keramická hlína, špejle, klacky

Výtvarné a další pomůcky	
Organizační forma	Individuální
Reflektivní otázky	<p>Jak se ti povedlo téma uchopit?</p> <p>Jaký problém si průběhu úkolu musel řešit a jak?</p> <p>Co na své práci oceňuješ? Co by se dalo zlepšit?</p>
Cíl hodiny Vazby na výstupy definované RVP ZV	<p>obor - Výtvarná výchova 2. stupeň</p> <p>VV-9-1-06 interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků</p> <p>VV-9-1-07 porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů (RVP)</p> <p>Rozvíjené klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompetence k učení: žák se učí novým technikám a získává nové poznatky o Mezopotámii a Klínovém písmu - kompetence k řešení problémů: žák hledá řešení v rámci zadání
Hodnocení	<p>Hodnocení bude probíhat na základě následujících kritérií:</p> <p>1. Technická dovednost: Žák umí použít základní výtvarné techniky a dokáže je aplikovat v rámci úkolu</p>

	2. Kultura a historie: Žák pochopil a umí popsat projevy kultury Mezopotámie a klínového písma, jejich vliv na moderní společnost.
Rozvaha o zařazení do výtvarné řady	Tento úkol je součástí projektu - Cesta výtvarným uměním, kde budeme postupně procházet dějinami umění až po současnost a vyzkoušíme si vždy nějakou výtvarnou aktivitu, související s probíraným obdobím.

3.1.4 Románský sloh

Románský sloh představuje jedno z nejvýznamnějších období v historii evropského výtvarného umění. Jeho kořeny sahají do 11. a 12. století, kdy se začal rozvíjet ve stavebnictví, sochařství i malbě na území dnešní Francie, Itálie, Německa a dalších zemí. V průběhu této éry bylo postaveno mnoho impozantních církevních staveb, mezi nimiž vynikají zejména románské rotundy. Tyto stavby se vyznačovaly svou jednoduchostí, pevností a monumentálností.

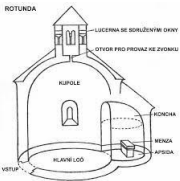
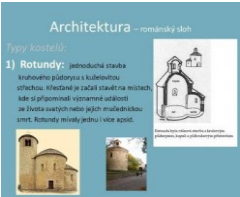

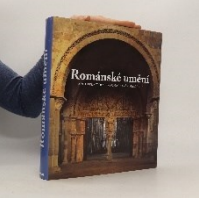

Cesta výtvarným uměním se tak logicky zaměřuje i na studium románských rotund a jejich základních charakteristik. Jednou z možností, jak přiblížit žákům tuto architektonickou formu je modelace rotundy z hlíny. Tato technika spočívá v použití speciálně upravené modelářské hlíny, která je snadno tvarovatelná a po usušení zachovává svoji pevnost.

Rotunda sv. Jiří, 1126 Vlastní archiv, 2022, DDM Vinohrady

Příprava na výtvarnou činnost – Románský sloh

Výtvarný námět	Cesta výtvarným uměním – Románský sloh Cílem je představení umění, architekturu Románského slohu
Motivace	Propojení s jinými předměty – dějepis, dějiny umění Kontext tvorby – co je žáků známé, jak můžeme vztáhnout toto téma na současnost? Použití vizuálních vzorů Aktivní zapojení – experimentování Rozvíjení tématu – co už žáci o tématu vědí? -Časové kroky/jednotlivé časové úseky, jejich rozvržení Motivace – 20min - úvod prohlížení fotografií a videa, které nám poskytnou vizuální inspiraci pro naši tvorbu. Realizace: 55 min – modelování rotundy Reflexe a prezentace: 15min
Klíčová slova	Vývoj umění, Románský sloh, architektura, rotundy
Výtvarný úkol	Vytvoření svého malého modelu rotundy z hlíny, pokusit se zachytit co nejdříve základní charakteristiky románské architektury. Výtvarný problém – Výtvarný problém se zaměřuje na otázku, jak poznat románskou rotundu? Jaké byly její základní charakteristiky a k čemu rotundy sloužily?
Námět pro věk žáků, třídu	pro žáky prvního stupně, druhého stupně základní školy, střední školy i základní umělecké školy.

Čas vyučovací jednotky	90 minut
Vizuální kontext (z kultury, umění nebo přírody)	Fotografie, ukázky z realizace s jinými třídami, video o rotundách -jak se stavěly
Výtvarné prostředky	<ul style="list-style-type: none"> • Výtvarné prvky, prostor, hmota, objem, světlo, struktura, tvar • Vztahy mezi prvky, kompozice • Procesy tvorby (způsoby transformace skutečnosti):, zjednodušení, idealizace, stylizace (Kitzbergerová, 2014, s.42)
Výtvarné a další pomůcky	Modelářská hlína, šlikr, keramické náčiní
Organizační forma	Individuální práce, možnost práce i ve dvojici
Reflektivní otázky	Jak se ti povedlo téma uchopit? Jaký problém si průběhu úkolu musel řešit a jak? Co na své práci oceňuješ? Co by se dalo zlepšit?
Cíl hodiny	obor - Výtvarná výchova 2. stupeň VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro

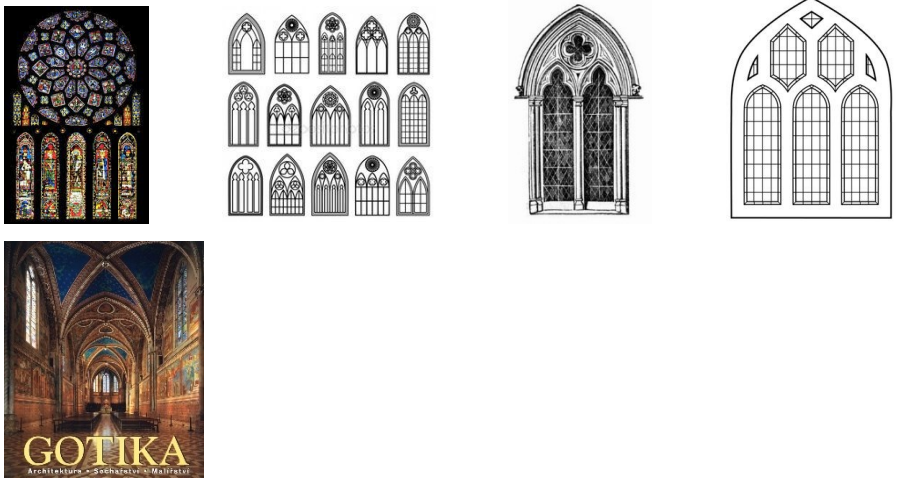
<p>Vazby na výstupy definované RVP ZV</p>	<p>vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků</p> <p>VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky s účinky již existujících i běžně užívaných vizuálně obrazných vyjádření</p> <p>VV-9-1-07 porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů (RVP)</p> <p>Rozvíjené klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompetence k učení: žák se učí novým technikám a získává nové poznatky o románském umění - kompetence k řešení problémů: žák hledá kreativní řešení v rámci výtvarného zadání
<p>Hodnocení</p>	<p>Hodnocení bude probíhat na základě následujících kritérií:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Technická dovednost: Žák umí použít základní výtvarné techniky a dokáže je aplikovat v rámci úkolu 2. Kreativita: Žák přistupuje k výtvarnému zadání originálním způsobem 3. Kultura a historie: Žák pochopil a umí popsat výtvarné projevy románské architektury
<p>Rozvaha o zařazení do výtvarné řady</p>	<p>Tento úkol je součástí projektu - Cesta výtvarným uměním, kde budeme postupně procházet dějinami umění až po současnost a vyzkoušíme si vždy určitou výtvarnou aktivitu, související s probíraným obdobím.</p>

3.1.5 Gotika

Gotika je jedním z nejvýznamnějších a nejrozsáhlejších období výtvarného umění, které bylo dominantním stylem ve středověké Evropě. Jednou z jeho charakteristických složek jsou gotické vitráže, které se staly klíčovým prvkem v architektuře gotických katedrál a chrámů. Tyto vitráže mají unikátní barevnost a symboliku, která je vyjadřuje prostřednictvím různých námětů a příběhů.

Příprava na výtvarnou činnost – Gotika

Výtvarný námět	Cesta výtvarným uměním – Gotika Cílem je představení umění Gotiky, tvorbu vitráží
Motivace	Propojení s jinými předměty – dějepis, dějiny umění Kontext tvorby – co je žáků známé, jak můžeme vztáhnout toto téma na současnost? Použití vizuálních vzorů Aktivní zapojení – experimentování Rozvíjení tématu – co už žáci o tématu vědí? -Časové kroky/jednotlivé časové úseky, jejich rozvržení Motivace – 20min - představení tématu Gotika a gotické vitráže. Prohlédnutí fotografií gotických vitráží, pro získání představy o jejich vizuálním charakteru, námětech, barvách účelu. Realizace: 55 min – Vitráž Reflexe a prezentace: 15min
Klíčová slova	Vývoj umění, Gotika, gotické stavby, náměty, vitráže

Výtvarný úkol	<p>Vytvoření vitrážového okna na pauzový – průhledný papír, který následně umístíme do oken – tvorba bude vycházet ze zkoumání významu gotických vitráží, jejich motivů a námětů v rámci širšího kulturního a historického pozadí.</p> <p>Výtvarný problém – Jak vypadají gotické vitráže? Jaká témata se na nich objevují? Proč se začaly v Gotice objevovat? Jak souvisí s architekturou?</p>
Námět pro věk žáků, třídu	<p>pro žáky prvního stupně, druhého stupně základní školy, střední školy i základní umělecké školy.</p>
Čas vyučovací jednotky	<p>90 minut</p>
Vizuální kontext (z kultury, umění nebo přírody)	<p>Fotografie, obrázky, ukázky z realizace s jinými třídami, video o gotických katedrálách a vitrážích</p>
Výtvarné prostředky	<ul style="list-style-type: none"> • Výtvarné prvky, prostor, hmota, objem, světlo, struktura, tvar • Vztahy mezi prvky, kompozice • Procesy tvorby (způsoby transformace skutečnosti): zjednodušení, idealizace, stylizace (Kitzbergerová, 2014, s.42)
Výtvarné a další pomůcky	<p>Pauzový papír, pastelky, fixy, barevné pásky, lepidlo, izolepu, šablony</p>

Organizační forma	Individuální práce, možnost práce i ve dvojici
Reflektivní otázky	Jak se ti povedlo téma uchopit? Jaký problém si průběhu úkolu musel řešit a jak? Co na své práci oceňuješ? Co by se dalo zlepšit?
Cíl hodiny Vazby na výstupy definované RVP ZV	obor - Výtvarná výchova 2. stupeň VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky s účinky již existujících i běžně užívaných vizuálně obrazných vyjádření VV-9-1-07 porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů Rozvíjené klíčové kompetence: - kompetence k učení: žák se učí novým technikám a získává nové poznatky o gotickém umění - kompetence k řešení problémů: žák hledá kreativní řešení v rámci výtvarného zadání
Hodnocení	Hodnocení bude probíhat na základě následujících kritérií: 1. Technická dovednost: Žák umí použít základní výtvarné techniky a dokáže je aplikovat v rámci úkolu

	<p>2. Kreativita: Žák přistupuje k výtvarnému zadání originálním způsobem</p> <p>3. Kultura a historie: Žák pochopil a umí popsat výtvarné projevy gotické architektury, vitrážím</p>
Rozvaha o zařazení do výtvarné řady	Tento úkol je součástí projektu - Cesta výtvarným uměním, kde budeme postupně procházet dějinami umění až po současnost a vyzkoušíme si vždy určitou výtvarnou aktivitu, související s probíraným obdobím.

3.1.6 Moderní směry

Moderní umění představuje významnou etapu v historii výtvarného umění, která zahrnuje mnoho různých směrů a stylů. Mezi ty nejznámější patří impresionismus, kubismus a pointilismus. Tyto styly se od sebe liší nejen svými hlavními charakteristikami, ale také tím, jak ovlivnily další vývoj umění. V tomto textu se podíváme na hlavní rysy těchto třech směrů, jejich představitele a jejich dopad na světové výtvarné umění.

Impresionismus je jeden z prvních moderních uměleckých směrů, který se objevil ve druhé polovině 19. století ve Francii. Jeho hlavním cílem bylo zachytit dojem okamžiku prostřednictvím světla a atmosféry místo detailního zobrazení reality. Impresionisté často pracovali venku, kde mohli pozorovat přímé působení slunečního svitu na krajinu nebo architekturu. Mezi typické znaky impresionismu patří volné štětcové tahy, jasné barvy a důraz na kontrasty mezi světlem a stínem.

Mezi hlavní představitele impresionismu patří Claude Monet, Auguste Renoir, Edgaríla se stala základem pro další vývoj moderního umění a ovlivnila mnoho umělců po celém světě.

Kubismus je další významný směr moderního umění, který se vyvinul na počátku 20. století. Tento směr představuje radikální odklon od tradičních perspektiv a hledá nové způsoby, jak znázornit prostor a objekty. Kubisté rozkládali objekty na jednoduché geometrické tvary a zkoumali jejich vzájemné vztahy ve více pohledech současně.

Hlavními představiteli kubismu jsou Pablo Picasso a Georges Braque, kteří společně s dalšími umělci jako Juan Gris nebo Fernand Léger položili základy tohoto revolučního stylu. Kubismus ovlivnil nejen malbu, ale také sochařství a architekturu 20. století.

Pointilismus je dalším zajímavým směrem moderního umění, který se vyvinul v 80. letech 19. století jako reakce na impresionismus. Jeho hlavním principem je použití malých teček čisté barvy, které se na plátně skládají do obrazu. Tímto způsobem chtěli pointilisté dosáhnout většího jasu a světelných efektů než impresionisté. Mezi hlavní představitele pointilismu patří Georges Seurat a Paul Signac, jejichž díla inspirovala mnoho dalších umělců, jako byl například Vincent van Gogh. Pointilismus ovlivnil také nástup abstraktního umění v první polovině 20. století.

Vlastní archiv, 2022, DDM Vinohrady

Vlastní archiv, 2022, DDM Vinohrady

Příprava na výtvarnou činnost – Moderní směry

<p>Výtvarný námět</p>	<p>Cesta výtvarným uměním – Moderní směry</p> <p>Cílem je představení umění moderních výtvarných směrů – Impresionismus, Kubismus, Pointilismus</p>
<p>Motivace</p>	<p>Propojení s jinými předměty – dějepis, dějiny umění</p>

	<p>Kontext tvorby – co je žáků známé, jak můžeme vztáhnout toto téma na současnost?</p> <p>Použití vizuálních vzorů</p> <p>Aktivní zapojení – experimentování</p> <p>Rozvíjení tématu – co už žáci o tématu vědí?</p> <p>-Časové kroky/jednotlivé časové úseky, jejich rozvržení</p> <p>Motivace – 30min - úvod prohlížení fotografií a videa, které nám poskytnou vizuální inspiraci pro naše umělecká díla. Představení těchto tří výtvarných směrů a jejich hlavních představitelů.</p> <p>Realizace: 90 min – Malba portrétu inspirovaná těmito styly</p> <p>Reflexe a prezentace: 15min</p>
Klíčová slova	Vývoj umění, Impresionismus, Kubismus, Pointilismus
Výtvarný úkol	<p>Vybrat si jeden umělecký směr – Impresionismus, Kubismus nebo Pointilismus a zkusit namalovat spolužáka v tomto vybraném stylu, dodržovat přístupy, které v tomto stylu jsou, barvy, práci se světlem, modelace, zobrazení skutečnosti...</p> <p>Výtvarný problém – Jak se tyto tři styly od sebe liší? Co je pro ně charakteristické, jak je od sebe rozeznám?</p>
Námět pro věk žáků, třídu	pro žáky prvního stupně, druhého stupně základní školy, střední školy i základní umělecké školy.
Čas vyučovací jednotky	135 minut
Vizuální kontext	

(z kultury, umění nebo přírody)	Fotografie, obrazy, vlastní výtvarné pokusy, ukázky z realizace s jinými třídami, knihy, video o jednotlivých stylech
Výtvarné prostředky	<ul style="list-style-type: none"> • Výtvarné prvky - linie, barva, plocha, prostor, hmota, objem, světlo, struktura, tvar – v jednotlivých stylech • Procesy tvorby (způsoby transformace skutečnosti): napodobení, náznak, nadsázka, zjednodušení, idealizace, stylizace, geometrizace (Kitzbergerová, 2014, s.42)
Výtvarné a další pomůcky	Tvrdý papír A3, akrylové barvy, temperové barvy, vodové barvy, barevné papíry, štětce
Organizační forma	Práce ve dvojici
Reflektivní otázky	<p>Jak se ti povedlo téma uchopit?</p> <p>Jaký problém si průběhu úkolu musel řešit a jak?</p> <p>Co na své práci oceňuješ? Co by se dalo zlepšit?</p> <p>Proč sis vybral tento konkrétní styl?</p>
Cíl hodiny Vazby na výstupy definované RVP ZV	<p>obor - Výtvarná výchova 2. stupeň</p> <p>VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků</p> <p>VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky s účinky již existujících i běžně užívaných vizuálně obrazných vyjádření</p>

	<p>VV-9-1-05 rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu</p> <p>VV-9-1-07 porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů (RVP)</p> <p>Rozvíjené klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompetence k učení: žák se učí novým technikám a získává nové poznatky o stylech výtvarného umění - kompetence k řešení problémů: žák hledá kreativní řešení v rámci výtvarného zadání - kompetence komunikativní: žák komunikuje své myšlenky a pocity prostřednictvím výtvarného díla - kompetence sociální a personální: žák se učí práci v týmu na společném zadání
Hodnocení	<p>Hodnocení bude probíhat na základě následujících kritérií:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Technická dovednost: Žák umí použít základní výtvarné techniky a dokáže je aplikovat v rámci úkolu 2. Kreativita: Žák přistupuje k výtvarnému zadání originálním způsobem 3. Kultura a historie: Žák pochopil a umí popsat výtvarné projevy vybraného stylu 4. Spolupráce a týmová práce
Rozvaha o zařazení do výtvarné řady	<p>Tento úkol je součástí projektu - Cesta výtvarným uměním, kde budeme postupně procházet dějinami umění až po současnost a</p>

	vyzkoušíme si vždy nějakou výtvarnou aktivitu, související s probíraným obdobím.
--	--

3.1.7 Současnost

„Duchampovo rozhodnutí přenést do výstavní síně nalezený předmět a prohlásit ho za umělecké dílo, zpochybnilo smysl otázky „Co je umění?“ a nastolilo otázku odlišnou, která zní: „Kdy je umění?“ (Fulková, 2008, s. 160)

Marcel Duchamp, *Fontána*, 1917

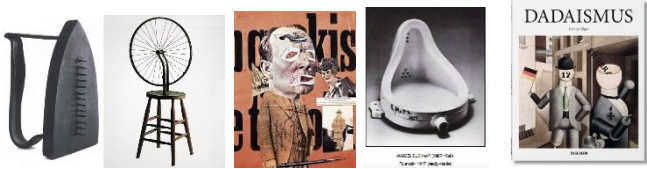
Dostáváme k současnému umění, které je charakteristické svou pluralitou a rozmanitostí, můžeme se setkat s celou škálou uměleckých projevů, od tradičních forem, jako jsou malba a sochařství, přes konceptuální umění až po digitální média či performance. Tato široká paleta možností nás nutí zamyslet se nad tím, co vlastně dnes považujeme za umění.

Vlastní archiv, 2022, Readymades, DDM Vinohrady

Příprava na výtvarnou činnost – Současnost

Výtvarný námět	<p>Cesta výtvarným uměním – Současnost</p> <p>Cílem je představení umění současnosti a položení si otázky -Co všechno je ještě umění?</p>
Motivace	<p>Propojení s jinými předměty – dějepis, dějiny umění, filosofie</p> <p>Kontext tvorby – co je žáků známé, jak můžeme vztáhnout toto téma na současnost?</p> <p>Použití vizuálních vzorů</p> <p>Aktivní zapojení – experimentování</p> <p>Rozvíjení tématu – co už žáci o tématu vědí?</p> <p>-Časové kroky/jednotlivé časové úseky, jejich rozvržení</p> <p>Motivace – 30min - úvod prohlížení fotografií a videa, které nám poskytnou vizuální inspiraci pro naše umělecké dílo. Představení dadaismu a myšlenky, že uměním může být vše.</p> <p>Realizace: 30 min – Readymades</p> <p>Reflexe a prezentace: 30min</p>
Klíčová slova	<p>Vývoj umění, současné umění, dadaismus, hra, nadsázka, readymades</p>
Výtvarný úkol	<p>Vytvoření readymades z předmětů kolem sebe, dát předmětu jiný název, vystavit ho na jiné místo a připravit si obhajobu, proč by zrovna toto mělo uměním být</p> <p>Výtvarný problém – Jakou může mít umění podobu? Co ještě můžeme považovat za umění a co už ne? Jaké nové formy umění se</p>

	objevily v průběhu posledních desetiletí? Je třeba rozlišovat mezi tradičními a alternativními formami uměleckého projevu? <i>„Jevy, se kterými se člověk setkává, může nejobecněji vnímat a zažívat buď jako (a) umění, nebo (b) něco jiného než umění. Abychom mohli posoudit, které jevy patří do kategorie umění, musíme mít k dispozici nějaká měřítka (kritéria), která přijatelně věrohodně i spolehlivě odliší umělecké projevy od všeho jiného.“ (Slavík, 2001, s. 164)</i>
Námět pro věk žáků, třídu	pro žáky prvního stupně, druhého stupně základní školy, střední školy i základní umělecké školy.
Čas vyučovací jednotky	90 minut
Vizuální kontext (z kultury, umění nebo přírody)	Fotografie, obrazy, ukázky z realizace s jinými třídami, knihy, video o dadaismu, kniha o současném umění, představení umělců
Výtvarné prostředky	Procesy tvorby (způsoby transformace skutečnosti): napodobení, náznak, nadsázka, zjednodušení, idealizace, stylizace, parafráze, ironie, nadsázka (Kitzbergerová, 2014, s.42)
Výtvarné a další pomůcky	Papír, tužka, předměty ve škole
Organizační forma	Individuální práce
Reflektivní otázky	Jak se ti povedlo téma uchopit? Jaký problém si průběhu úkolu musel řešit a jak?

	<p>Co na své práci oceňuješ? Co by se dalo zlepšit?</p> <p>Co si o současném umění myslíš?</p>
<p>Cíl hodiny</p> <p>Vazby na výstupy definované RVP ZV</p>	<p>obor - Výtvarná výchova 2. stupeň</p> <p>VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků</p> <p>VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky s účinky již existujících i běžně užívaných vizuálně obrazných vyjádření</p> <p>VV-9-1-05 rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu</p> <p>VV-9-1-07 porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů (RVP)</p> <p>Rozvíjené klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompetence k učení: žák se učí novým technikám a získává nové poznatky o současném umění - kompetence k řešení problémů: žák hledá kreativní řešení v rámci výtvarného zadání - kompetence komunikativní: žák komunikuje své myšlenky a pocity prostřednictvím výtvarného díla
Hodnocení	<p>Hodnocení bude probíhat na základě následujících kritérií:</p> <p>1. Kreativita: Žák přistupuje k výtvarnému zadání originálním způsobem</p>

	2. Kultura a historie: Žák pochopil a umí popsat výtvarné projevy současného umění 3. Komunikace: Žák je schopen svou práci obhájit
Rozvaha o zařazení do výtvarné řady	Tento úkol je součástí projektu - Cesta výtvarným uměním, kde budeme postupně procházet dějinami umění až po současnost a vyzkoušíme si vždy nějakou výtvarnou aktivitu, související s probíraným obdobím.

3.1.8 Reflexe didaktického projektu – cesta výtvarným uměním

„Vztah mezi výtvarnou výchovou a výtvarným uměním a celou vizuální kulturou je obousměrný. Výtvarné umění a oblast vizuální kultury jsou ve vztahu k vyučování výtvarné výchovy tradičně vnímány především jako zdroj inspirace, témat či „nápadů“, jak ztvárnit zvolené téma a jaké vyjadřovací prostředky k tomu použít. Podstatnější však je, že nám nabízí a současně zaštiťuje komunikační prostor, který podle toho, jak a z jaké pozice do něj vstupujeme a k čemu a jak jej využíváme, usměrňuje a formuje způsob, jímž se v něm pohybujeme. Výtvarná výchova pak vychovává žáky k porozumění světu vizuálního vyjadřování, vede je k pochopení proměn uměleckých forem a motivuje je k hledání vlastního vztahu k výtvarnému umění a k nalezení vlastní pozice ve světě vizuální komunikace.“ (Kitzbergerová, 2014, s. 13)

Cestu výtvarným uměním jsem měla možnost vyzkoušet, jak v hodinách výtvarné výchovy v DDM se žáky 7 a 8 třídy, a s dětmi prvního stupně, ale také v příměstském táboře, kde jsme se tomuto tématu věnovali celý týden v kuse.

Porovnání zkušeností z hodin výtvarné výchovy DDM a z příměstského tábora ukazuje, že delší čas strávený zkoumáním umění na táboře umožnil hlubší pochopení daných témat. Během každého dne se žáci zaměřili na jedno konkrétní období nebo styl umění a společnými silami prozkoumali jeho historii a charakteristické prvky.

Jedním z nejoblíbenějších témat bylo pravěké umění s důrazem na jeskynní malby a modelování z hlíny pravěkých nádob či šperků. Tato část projektu byla velmi oblíbená mezi všemi účastníky, neboť nabídla možnost prakticky se zapojit, vyzkoušet nové materiály a techniky. *„Volba vhodného výtvarného materiálu spolu s technikou umožňuje výtvarné*

zpracování námětu, zprostředkovává určité technické znalosti a dovednosti, podporuje tvořivost žáků. Materiál pro výtvarnou práci žáků by měl učitel vždy volit s citem pro jeho specifické možnosti použití. Jedním z cílů výtvarné výchovy je též naučit žáky myslet v materiálu, tzn. Respektovat jej.“ (Hazuková, Šamšula, 1982, s. 34)

Dalším populárním tématem bylo tzv. ready-made umění, kde žáci mohli přidělit nový význam běžným předmětům a promýšlet nad jejich novou funkcí.

Nicméně časové omezení projektu neumožnilo prozkoumat všechna zásadní období umění, což je aspekt, který by mohl být v budoucnu zdokonalen. Pro lepší pochopení jednotlivých období je důležité vyhradit více času na úvod do daného tématu, poskytnout více podkladových materiálů – například obrázky a informace o jednotlivých umělcích - a nechat delší čas na společnou závěrečnou reflexi.

Praktické aktivity ve skupinách se ukázaly jako velmi úspěšné jak pro rozvoj dovedností dětí, tak i pro posilování kolektivního ducha tříd. Tato metoda výuky podporuje sociální interakci mezi účastníky a povzbuzuje kolektivní tvorbu uměleckých děl a následné společné reflexe.

„Prolínání „viditelného“ a „vyslovitelného“ je základním kulturním rozhraním, jehož prostřednictvím čteme vizuální text. Dospělí často využívá své nadřazené pozice k rozhodování o dětských výtvarných výkonech, které hodnotí prizmatem vlastní preference určitého druhu zobrazovacího jazyka, aniž by vzali v potaz názor dítěte.“ (Fulková, 2008, s. 188).

Vlastní archiv, 2022, DDM Vinohrad

Vlastní archiv, 2022, DDM Vinohrad

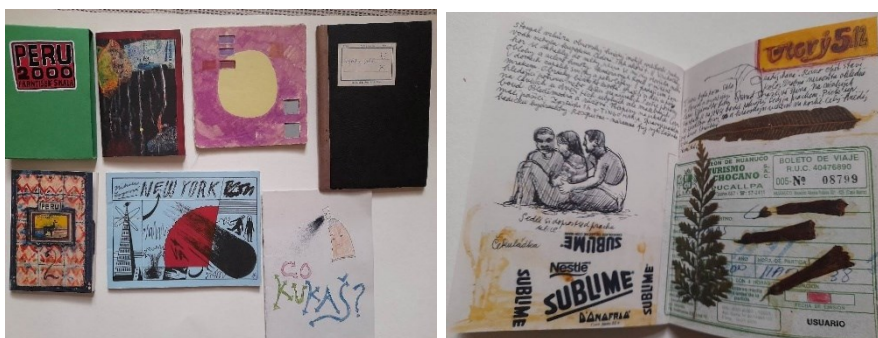
3.2 Cestovní deník

Výtvarné cestovní deníky jsou zajímavým a inspirativním prvkem, tyto deníky představují osobní záznamy plné kreseb, maleb a nápadů, které odrážejí jedinečné zážitky z cestování. Jejich použití ve výtvarné didaktice může přinést řadu pozitivních aspektů pro rozvoj studentova smyslu pro estetiku, kreativitu a objevování nových technik a nových míst.

Jednou z hlavních předností výtvarných cestovních deníků je jejich schopnost otevřít dveře do světa fantazie a tvořivosti. Studenti se mohou ponořit do barevných scén plných detailů, které zachycují atmosféru navštívených míst. Tyto deníky tak nabízejí bohatý zdroj inspirace pro vlastní tvorbu a rozšiřující se vnímání uměleckých možností.

Ve výtvarné didaktice lze tyto cestovní deníky začlenit např. jako úkol pro studenty během školního roku či prázdnin. Studenti by tak mohli během svých cest dokumentovat prostřednictvím různých výtvarných technik to, co je zaujalo a oslovilo. Tím by se rozvíjela jejich schopnost vnímat svět kolem sebe a hledat v něm krásu.

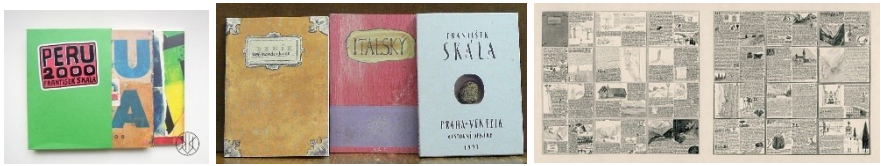
Výtvarné cestovní deníky také podporují interdisciplinární přístup k výuce, protože spojují umělecké vyjádření s poznáváním geografie, historie nebo kultury navštívených míst. To může vést ke zvýšenému zájmu – motivaci o tyto oblasti.

Vlastní archiv, 2022, Deník Františka Skály

Příprava na výtvarnou činnost – Cestovní deník

<p>Výtvarný námět</p>	<p>Fenomén cesty – Cestovní výtvarný deník</p> <p>Cílem je představení cestovních výtvarných deníků, škálu formy cestovních deníků a hlavní představitele</p>
<p>Motivace</p>	<p>Propojení s jinými předměty – zeměpis, ekologie</p> <p>Kontext tvorby – co je žáků známé</p> <p>Použití vizuálních vzorů</p> <p>Aktivní zapojení – experimentování</p> <p>-Časové kroky/jednotlivé časové úseky, jejich rozvržení</p> <p>Motivace – 30min - úvod prohlížení fotografií, obrázků, cestovně výtvarných deníků , které nám poskytnou vizuální inspiraci pro náš deník. Představení umělců, kteří se tímto tématem zabývali</p> <p><i>„Vhodná motivace je klíčem k úspěchu vyučovací hodiny. Vyučující se snaží vzbudit zájem žáků, vtáhnout je do hry.“ (Kitzbergerová, 2014, s.56)</i></p> <p>Realizace: 135 min – Tvorba deníku</p>

	Reflexe a prezentace: 15min
Klíčová slova	Cesta, cestovně výtvarný deník, František Skála
Výtvarný úkol	<p>Vytvoření cestovního deníků ze vzpomínek na cestu, která byla absolvována například o prázdninách - Důležité je zamyslet se nad tím, jakou formu výtvarného vyjádření bude nejlépe reprezentovat danou vzpomínku či situaci. Výtvarný cestovní deník je specifický svým spojením textu a obrazu, což poskytuje možnost vyjádřit určité vzpomínky prostřednictvím kresby, malby, koláže, fotokoláže nebo grafiky.</p> <p>Výtvarný problém – Jak efektivně zachytit obrazový záznam tak, aby sloužil jako uchování vzpomínek na jedinečné zážitky z cest?</p>
Námět pro věk žáků, třídu	pro žáky prvního stupně, druhého stupně základní školy, střední školy i základní umělecké školy.
Čas vyučovací jednotky	180 minut
Vizuální kontext (z kultury, umění nebo přírody)	<p>Fotografie, obrazy, můj výtvarně cestovní deník, ukázky z realizace s jinými třídami, knihy, umělecké deníky Františka Skály a dalších, představení umělců</p>
Výtvarné prostředky	Procesy tvorby (způsoby transformace skutečnosti): napodobení, náznak, nadsázka, zjednodušení, idealizace, stylizace, parafráze, ironie, nadsázka

	Vztahy mezi prvky (principy jejich uspořádání): symetrie a asymetrie, rytmus, kontrast a harmonie, proporcionalita, dynamičnost a staticčnost, stabilita či labilita (Kitzbergerová, 2014, s.42) Výtvarné symboly Výtvarné materiály
Výtvarné a další pomůcky	Papíry, tužky, pastelky, temperové barvy, tiskárna, kroužková vazba, lepidla, barevné papíry, obrázky (např. staré kalendáře krajiny)
Organizační forma	Individuální práce
Reflektivní otázky	Jak se ti povedlo téma uchopit? Jaký problém si průběhu úkolu musel řešit a jak? Co na své práci oceňuješ? Co by se dalo zlepšit? Co bys tam ještě rád/a doplnil/a?
Cíl hodiny Vazby na výstupy definované RVP ZV	obor - Výtvarná výchova 2. stupeň VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky s účinky již existujících i běžně užívaných vizuálně obrazných vyjádření VV-9-1-05 rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu VV-9-1-07 porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů (RVP)

	<p>Rozvíjené klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompetence k učení: žák se učí novým technikám a získává nové poznatky - kompetence k řešení problémů: žák hledá kreativní řešení v rámci výtvarného zadání - kompetence komunikativní: žák komunikuje své myšlenky a pocity prostřednictvím výtvarného díla
Hodnocení	<p>Hodnocení bude probíhat na základě následujících kritérií:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Technická dovednost: Žák umí použít základní výtvarné techniky a dokáže je aplikovat v rámci úkolu 2. Kreativita: Žák přistupuje k výtvarnému zadání originálním způsobem 3. Kultura a historie: Žák pochopil a umí popsat cestovní výtvarné deníky a poznal některé nové umělce
Rozvaha o zařazení do výtvarné řady	<p>Tento úkol je součástí projektu – Fenomén cesty, v dalších hodinách se tomuto věnujeme například u zadání tématu Ostrov a Labyrint.</p>

3.2.1 Reflexe didaktického projektu – Cestovní deník

Téma cestovního deníku jsme zpracovávali s žáky 7 a 8 tříd. Téma jsem zadala hned po prázdninách, přičemž před prázdninami jsem žáky poprosila, aby již na toto zadání mysleli a donesli po prázdninách nějaký materiál s kterým budou pak pracovat. Bohužel plno žáků na to zapomněla anebo se často vymlouvali na to, že nikde nebyli. Deník měl mít pouze pár stran, měli si zde žáci vyzkoušet práci s obrazem a textem a s touto formou uchovávání určité vzpomínky, příště na to musím nechat více času. Většina žáků, ale toto zadání plnila ráda,

protože zde byl osobní aspekt úkolu, k tématu měli blízko, bavilo je vytvářet nejrůznější vzpomínkové koláže a dokreslovat je.

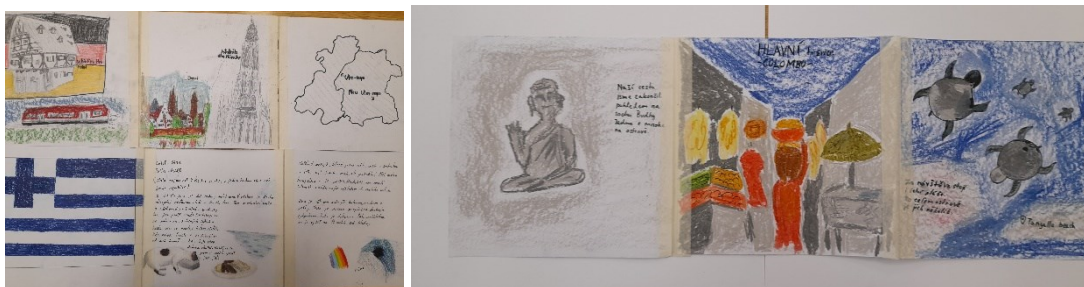
Téma cestovního deníku jsem se rozhodla zpracovat s žáky sedmých a osmých tříd, což jsem považovala za vhodnou věkovou skupinu pro tento typ projektu. Úkolem bylo vytvořit osobní deník, který kombinuje text a obrazy a slouží jako prostředek pro uchování vzpomínek z cest či jiné zážitky.

Projekt jsem zahájila hned po prázdninách, aby měli žáci dostatek času na přemýšlení o svých zážitcích a shromáždění materiálů, které by mohli použít ve svých denících. Ještě před prázdninami jsem je upozornila na toto zadání a poprosila je, aby během volna sbírali různé materiály – fotografie, letáky, plánky atd., které by mohli následně použít při tvorbě svých cestovních deníků.

Po návratu do školy jsem zjistila, že řada žáků bohužel na tento úkol zapoměla nebo se vymlouvala na to, že nikde nebyli, což komplikovalo jejich práci na projektu. Přestože deník měl obsahovat pouze několik stran, žáci se na tom měli naučit pracovat s obrazem a textem a tvořit tak strukturovaný celek, který by uchovával jejich vzpomínky.

Uvědomila jsem si však, že příště jim musím nechat více času zpracování a realizaci tohoto projektu, aby žáci mohli lépe rozvinout své schopnosti a vytvořit cestovní deníky podle svých představ. Nebo lépe motivovat žáky k plnění tohoto úkolu. „*Motivace je základním zákonem učení, lze ji považovat za mobilizaci celé osobnosti žáka. V procesu učení se spolu s kognitivními aspekty rozvíjí i aspekty motivační. Motivaci tedy nelze chápat jako jakýsi izolovaný prvek, jako určitý vnější přídavek, kterým se oživuje vyučování. Motivace ovlivňuje velmi podstatně průběh poznávacích procesů.*“ (Hazuková, Šamšula, 1982, s.39)

Navzdory těmto komplikacím však většina žáků přistupovala k tomuto úkolu s nadšením, protože se jednalo o osobní aspekt práce, ke kterému měli blízko. Bavilo je skládat různé vzpomínkové koláže a doplňovat je dalšími informacemi. Tento přístup jim umožnil projevit svou kreativitu a zároveň zdokonalit svoje dovednosti v práci s textem a obrazem.

Vlastní archiv, 2022, DDM Vinohrady

3.3 Ostrov

Téma ostrova ve výtvarné didaktice představuje zajímavý a inspirativní prvek, který může být využit k rozvoji kreativity a vizuálního vnímání žáků. Ostrov, jakožto symbol izolace, nezávislosti a zároveň tajemství, nabízí širokou škálu možností pro vizuální ztvárnění a kompoziční řešení.

V rámci výtvarné didaktice lze téma ostrova zařadit do několika tematických celků či úloh. Jednou z nich může být například zkoumání různých druhů ostrovů – od tropických rájů s palmami a písčitými plážemi přes skalnaté útesy obklopené bouřlivým mořem až po ledovce pokrývající odlehlé antarktické ostrovy. Tato část by mohla být zaměřena na rozvoj žákova schopnosti vnímání a interpretace prostorových a barevných charakteristik jednotlivých typů ostrovů.

Další možností je propojení tématu ostrova s literaturou či mytologií. Žáci by mohli být seznámeni s příběhy o legendárních ostrovech, jako jsou např. Atlantida nebo Lemurie, a následně by mohli vytvářet vlastní vizuální interpretace těchto záhadných míst. Tímto způsobem by se rozvíjela jejich fantazie a schopnost vyjadřovat se prostřednictvím symbolů a metafor.

Výtvarné zpracování ostrova jako úkrytu či útočiště před vnějším světem představuje další zajímavý aspekt této problematiky. Žáci by mohli navrhovat ideální ostrovy, které by odrážely jejich osobní touhy, hodnoty nebo sny. Tento proces by jim umožnil lépe pochopit své vlastní potřeby a emoce, stejně jako prohloubit své sociální dovednosti tím, že budou sdílet své nápady s ostatními.

Ve výtvarné didaktice lze téma ostrova také propojit s environmentálními otázkami. Žáci by mohli být povzbuzeni k zamýšlení nad důsledky lidské činnosti na ostrovech a jejich ekosystémech, jako je například odlesňování nebo znečištění moře. Výtvarným projektem by pak mohlo být navržení udržitelných řešení pro zachování přírodního bohatství ostrovů.

„Ekologické akcenty se projevují takřka ve veškeré bibliografické produkci pro učitele výtvarné výchovy od 90. let, a to buď explicitně, nebo skrytě.“ (Fulková, 2008, s. 38)

Zadání – Můj ostrov se zaměřuje na vytvoření vlastního ostrova z hlíny.

Příprava na výtvarnou činnost – Ostrov

<p>Výtvarný námět</p>	<p>Fenomén cesty – Můj/Náš Ostrov</p> <p>Cílem je vytvoření společného velkého ostrova, kde bude mít každý své místo. Naučení se něco nového o geografii a přírodě, a zároveň pracovat na sociálních dovednostech a schopnosti spolupracovat s ostatními. Uvědomění si důležitosti zachování přírody a ekosystémů na naší planetě.</p>
<p>Motivace</p>	<p>Propojení s jinými předměty – zeměpis, ekologie</p> <p>Kontext tvorby – co je žáků známé</p> <p>Použití vizuálních vzorů</p> <p>Aktivní zapojení – experimentování</p> <p>- Časové kroky/jednotlivé časové úseky, jejich rozvržení</p> <p>Motivace – 25min - seznámení žáků s tématem a představí jim obrázky ostrovů a mapy. Tímto způsobem budou mít žáci možnost vidět různé typy ostrovů a získat inspiraci pro své vlastní tvorby.</p> <p>Realizace: 90 min – Tvorba ostrova</p> <p>Reflexe a prezentace: 20min</p>

	<p>„Reflektivní dialog ve výtvarné výchově nemá ani diagnostickou, ani terapeutickou funkci, i když je zdrojem mnoha velmi osobních poznatků o sobě i o ostatních jak pro žáky, tak i pro vyučující. Reflektivní dialog je především prostředek k definování a ustavování společného prostoru výpovědi který v podstatě utváří specifický diskurs výtvarné výchovy.“ (Kitzbergerová, 2014, s.60)</p>
Klíčová slova	Cesta, ostrov, mapa, tvar, rozloha, vrstevnice, vegetace, obydlí
Výtvarný úkol	<p>Vytvoří svého vlastního ostrova a poté všechny tyto ostrovy spojí do jednoho velkého společného ostrova. Tato technika, založená na použití hlíny jako stavebního materiálu, umožňuje žákům projít si celý proces tvorby ostrova od samotného návrhu až po realizaci.</p> <p>Výtvarný problém – Jak by vypadal tvůj ostrov? Co na něm musí být? Až bude hotový, nevádí vám jej spojit s ostatními a udělat jeden velký společný?</p>
Námět pro věk žáků, třídu	pro žáky prvního stupně, druhého stupně základní školy, střední školy i základní umělecké školy.
Čas vyučovací jednotky	135 minut
Vizuální kontext (z kultury, umění nebo přírody)	<p>Fotografie, obrazy, ukázky z realizace s jinými třídami, knihy, mapy - online i fyzické</p>
Výtvarné prostředky	Procesy tvorby (způsoby transformace skutečnosti): napodobení, náznak, nadsázka, zjednodušení, idealizace, stylizace, parafráze, ironie, nadsázka (Kitzbergerová, 2014, s.42)

	Vztahy mezi prvky (principy jejich uspořádání): symetrie a asymetrie, rytmus, kontrast a harmonie, proporcionalita, dynamičnost a staticčnost, stabilita či labilita
Výtvarné a další pomůcky	Modelářská hlína, šlikr, hadry, velký igelit, špachtle
Organizační forma	Individuální práce, následně práce ve skupině
Reflektivní otázky	<p>Jak se ti povedlo téma uchopit?</p> <p>Jaký problém si průběhu úkolu musel řešit a jak?</p> <p>Co na své práci oceňuješ? Co by se dalo zlepšit?</p> <p>Co bys tam ještě rád/a doplnil/a?</p> <p>Nevadila ti následně práce ve skupině?</p>
Cíl hodiny Vazby na výstupy definované RVP ZV	<p>obor - Výtvarná výchova 2. stupeň</p> <p>VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků</p> <p>VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky s účinky již existujících i běžně užívaných vizuálně obrazných vyjádření</p> <p>VV-9-1-05 rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu (RVP)</p> <p>Rozvíjené klíčové kompetence:</p> <p>- kompetence k učení: žák se učí novým technikám a získává nové poznatky</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - kompetence k řešení problémů: žák hledá kreativní řešení v rámci výtvarného zadání - kompetence komunikativní: žák komunikuje své myšlenky a pocity prostřednictvím výtvarného díla - kompetence sociální a personální: žák se učí práci v týmu na společném projektu
Hodnocení	<p>Hodnocení bude probíhat na základě následujících kritérií:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Technická dovednost: Žák umí použít základní výtvarné techniky a dokáže je aplikovat v rámci úkolu. 2. Kreativita: Žák přistupuje k výtvarnému zadání originálním způsobem 3. Spolupráce a týmová práce: Žák se umí zapojit do týmu, přispět k společnému úsilí a respektovat názory a práci ostatních.
Rozvaha o zařazení do výtvarné řady	<p>Tento úkol je součástí projektu – Fenomén cesty, v dalších hodinách se tomuto věnujeme například u zadání tématu labyrint, v předchozí hodině cestovnímu výtvarnému deníku.</p>

3.3.1 Reflexe didaktického projektu – Ostrov

Tento výtvarný úkol, který se zaměřoval na práci s hlinou, si získal velkou oblibu mezi žáky různých věkových kategorií. Důvodem obliby tohoto úkolu byla především možnost opětovného seznámení se s materiálem, jehož použití bývá pro mnohé žáky atraktivní a příjemné. Hlína je materiál, který umožňuje snadnou manipulaci a tvoření různorodých tvarů a struktur.

Jedním z hlavních cílů tohoto výtvarného úkolu bylo nechat děti experimentovat s tvorbou ostrovů. Žáci měli za úkol modelovat stromy, skály či pohoří a někteří z hlíny dokonce vytvářeli i postavy obyvatel ostrovů. Tato činnost jim poskytovala nejen možnost rozvíjet svou fantazii a kreativitu, ale také procvičovat jemnou motoriku při manipulaci s hlínou. Před samotným zahájením práce na modelování ostrovů proběhl úvod do tématu. Ten spočíval ve prohlížení různých map a zkoumání tvarů ostrovů. Tato aktivita měla za cíl nejen seznámit žáky s geografickými aspekty ostrovů, ale také jim poskytnout inspiraci pro jejich vlastní tvorbu.

Nicméně, i přes celkovou oblíbenost tohoto výtvarného úkolu byly u mladších dětí zaznamenány určité potíže. Ty spočívaly zejména v následném propojování jednotlivých ostrovů, které děti vytvořily, za účelem vzniku jednoho velkého společného ostrova. Tato část úkolu vyvolávala u některých žáků obavy o poškození jejich díla a neochotu se o svůj ostrov dělit s ostatními.

Naopak u starších žáků již tento problém nebyl zaznamenán a propojování jednotlivých ostrovů probíhalo hladce. To naznačuje, že s narůstajícím věkem a zkušenostmi se žáci stávají flexibilnějšími a ochotnějšími ke spolupráci na společných projektech.

Vlastní archiv, 2022, DDM Vinohrady

3.4 Labyrint

Jedním z podtémat fenoménu cesty je labyrint, který představuje složitou síť cest a chodeb s nejednoznačným řešením. Labyrinty byly používány jako symboly životní pouti či hledání pravdy a smyslu. „*Labyrint je stavba, v níž jsme se ocitli, anebo situace, kterou zrovna*

prožíváme. Bludiště a labyrinty jsou tedy někdy kolem nás, ale jindy uvnitř nás.“ (Cílek, 2014, s.8) Labyrint je fascinující stavba, která má své kořeny v dávných kulturách a mýtech. Je to komplexní systém chodeb a prostor, které se vzájemně prolínají a vytvářejí tak obtížně předvídatelnou cestu. V průběhu staletí se tento koncept rozšířil do našeho každodenního života, kde nyní labyrint představuje nejen fyzickou stavbu, ale také metaforu pro situace a pocity, které zažíváme.

V širším smyslu slova může být labyrint vnímán jako symbol lidského života. Každý z nás se ocitá ve svém osobním labyrintu, který je tvořen naší minulostí, současností a budoucností. Takový labyrint nenajdeme pouze ve vnějším světě – je také ukryt hluboko uvnitř naší mysli. Labyrinty se mohou objevovat v různých formách: jako spleť situací v pracovním či rodinném životě nebo jako niterné boje s našimi myšlenkami a emocemi. Pojem "labyrint" se často zaměňuje s pojmem "bludiště", avšak existuje mezi nimi jistý rozdíl. Bludiště je typicky koncipováno jako prostor s mnoha rozcestníky a slepými uličkami, které mají za cíl uživatele zmást a zkomplikovat mu nalezení správné cesty ven. Naopak labyrint se vyznačuje jedinou cestou, která vede od počátečního bodu až do středu a zpět. Ačkoliv tato cesta může být dlouhá a klikatá, nakonec nás nechá vyjít na opačném konci.

Labyrinty a bludiště ve svých různých podobách tak odrážejí lidskou potřebu orientace v prostoru i čase. Přestože se tyto pojmy liší ve svém konkrétním provedení, mají společný základ v tom, že nás nutí zamyslet se nad našimi životními rozhodnutími a hledáním smyslu.

Příprava na výtvarnou činnost – Labyrint

<p>Výtvarný námět</p>	<p>Fenomén cesty – Labyrint</p> <p>Cílem je vytvoření vlastního labyrintu libovolnou technikou, umožnění přemýšlet o historických i současných funkcích labyrintů, stejně jako o možnostech jejich vlastního návrhu a provedení. Dozvědění se více o historii, symbolice a uměleckém ztvárnění labyrintů, stejně jako o jejich významu v rámci fenoménu cesty a lidského života.</p>
------------------------------	--

Motivace	<p>Propojení s jinými předměty – zeměpis, dějepis, historie</p> <p>Kontext tvorby – co je žáků známé</p> <p>Použití vizuálních vzorů</p> <p>Aktivní zapojení – experimentování</p> <p>-Časové kroky/jednotlivé časové úseky, jejich rozvržení</p> <p>Motivace – 45min - představení tématu prostřednictvím dílu ze seriálu Labyrint světa a ráj srdce, archiv ČT, prohlížení knihy Labyrinty světa, Václav Cílek</p> <p>Realizace: 80 min – Tvorba labyrintu</p> <p>Reflexe a prezentace: 10min</p>
Klíčová slova	Cesta, labyrint, Václav Cílek, Komenský, mytologie, útvar, forma, překážka, cíl
Výtvarný úkol	<p>Vytvoření vlastního labyrintu libovolnou technikou - k tomuto účelu mohou žáci použít různé materiály a nástroje, jako jsou tužky, pastelky, tempery nebo vodovky.</p> <p>Výtvarný problém – K čemu sloužil labyrint? Jak byste jej navrhli a co byste uvnitř schovali? Jaké mohou být na cestě překážky?</p>
Námět pro věk žáků, třídu	pro žáky prvního stupně, druhého stupně základní školy, střední školy i základní umělecké školy.
Čas vyučovací jednotky	135 minut

<p>Vizuální kontext (z kultury, umění nebo přírody)</p>	<p>Fotografie, obrazy, ukázky z realizace s jinými třídami, moje vlastní provedení, knihy (např. Labyrinty světa, Václav Cílek), pořad české televize Labyrint světa a ráj srdce, různé druhy labyrintů - útvary</p>
<p>Výtvarné prostředky</p>	<p>Procesy tvorby (způsoby transformace skutečnosti): napodobení, náznak, nadsázka, zjednodušení, idealizace, stylizace, parafráze, ironie, nadsázka Vztahy mezi prvky (principy jejich uspořádání): symetrie a asymetrie, rytmus, kontrast a harmonie, proporcionalita, dynamičnost a staticnost, stabilita či labilita (Kitzbergerová, 2014, s.42)</p>
<p>Výtvarné a další pomůcky</p>	<p>Papír A3, pastelky, tužky, vodové barvy, temperové barvy, barevné papíry, staré noviny, tiskárna, izolepa, lepidlo, pravítka</p>
<p>Organizační forma</p>	<p>Individuální práce</p>
<p>Reflektivní otázky</p>	<p>Jak se ti povedlo téma uchopit? Jaký problém si průběhu úkolu musel řešit a jak? Co na své práci oceňuješ? Co by se dalo zlepšit?</p>
<p>Cíl hodiny</p>	<p>obor - Výtvarná výchova 2. stupeň VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro</p>

<p>Vazby na výstupy definované RVP ZV</p>	<p>vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků</p> <p>VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky s účinky již existujících i běžně užívaných vizuálně obrazných vyjádření</p> <p>VV-9-1-05 rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu</p> <p>VV-9-1-07 porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů (RVP)</p> <p>Rozvíjené klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompetence k učení: žák se učí novým technikám a získává nové poznatky - kompetence k řešení problémů: žák hledá kreativní řešení v rámci výtvarného zadání - kompetence komunikativní: žák komunikuje své myšlenky a pocity prostřednictvím výtvarného díla - kompetence sociální a personální: žák se učí práci v týmu na společném projektu
<p>Hodnocení</p>	<p>Hodnocení bude probíhat na základě následujících kritérií:</p> <p>1. Technická dovednost: Žák umí použít základní výtvarné techniky A dokáže je aplikovat v rámci úkolu</p>

	2. Kreativita: Žák přistupuje k výtvarnému zadání originálním způsobem
Rozvaha o zařazení do výtvarné řady	Tento úkol je součástí projektu – Fenomén cesty. (Cestovní výtvarný deník, Ostrov, Labyrint) <i>„Tematický celek je kategorie hlediska každodenní výuky ve škole jen zdánlivě nadbytečná. Dá se totiž říci, že právě zařazení do tematického celku je zásadním zdrojem významů konkrétního výtvarného úkolu a také cílů, k nimž má výuka směřovat.“</i> (Kitzbergerová, 2014, s. 56)

3.4.1 Reflexe didaktického projektu – Labyrint

Téma labyrintu jsem zkoušela v rámci mé pedagogické praxe s různými věkovými skupinami dětí, konkrétně se jednalo o předškolní děti, děti prvního stupně (3. třída) a druhostupňové děti. Zjistila jsem, že u každé věkové kategorie docházelo k velmi odlišným interpretacím a způsobům práce s tímto tématem.

U předškolních dětí a dětí prvního stupně jsem pozorovala, že labyrint vnímaly primárně jako formu bludiště. Při práci s nimi bylo zajímavé sledovat, jak si vybavovaly různé hry spojené s bludišti a podle toho navrhovaly svá vlastní řešení. Po dokončení svých labyrintů si pak chtěly vyzkoušet projít každým bludištěm, který vytvořili jejich spolužáci. Proto bylo nutné u těchto mladších dětí počítat s delším časem na závěrečné hodnocení a hru.

Pro ilustraci tohoto tématu pro mladší žáky jsem použila seriál české televize "Labyrint světa a ráj srdce", který děti velmi zaujal a podpořil jejich zájem o tuto problematiku.

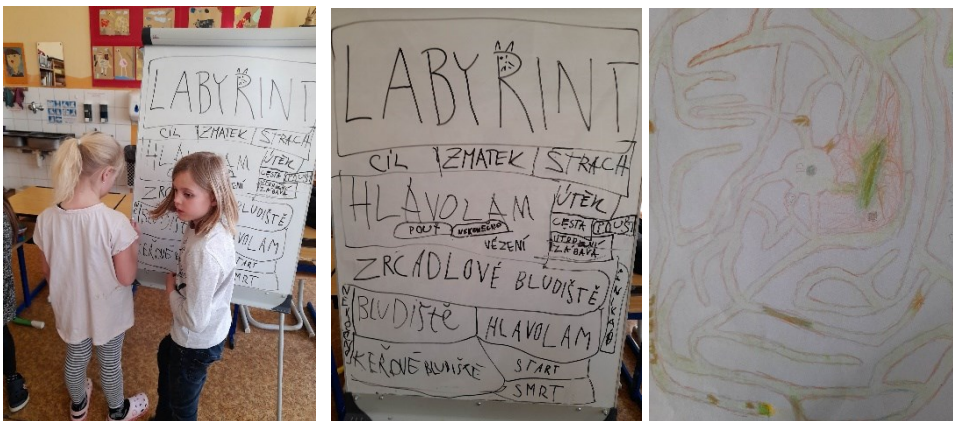
U starších žáků, kteří studují na druhém stupni, bylo fascinující pozorovat, jak si uvědomovali toto téma jako parafrázi života. Při vytváření labyrintů se zaměřovali na více spleťostí a překážek. Navíc se více zamýšleli nad symbolikou startu a cíle, stejně jako nad tím, proč se člověk musí někdy vracet opět zpátky.

Jako inspirační zdroj pro starší žáky jsme společně prohlíželi knihu "Labyrinty světa" od Václava Cílka. Žákům se líbila velká pestrost uměleckého zpracování tohoto tématu a sami se jím inspirovali při tvorbě svých vlastních labyrintů.

Z knihy Václava Cílka, Labyrinty světa, 2014

U starších žáků bych ráda měla více času na úvodní představení tématu labyrintu. Rovněž bych jim chtěla poskytnout více prostoru pro jejich interpretace a asociace spojené s tímto tématem, aby si tak mohli plně rozvinout své myšlenky a názory.

Vlastní archiv, 2022, DDM Vinohrady

4 Můj výtvarný projekt

Cestovní krat'asy

Projekt, který jsem vytvořila, se zaměřuje na zpracování výtvarného deníku z cest, které jsem absolvovala za posledních několik let. Tento deník je ve formě knihy, která dostala název "Cestovní krat'asy". Název je odvozen od faktu, že obsahuje pouze krátké střípky z mých cest – jeden příběh či dva, které mi utkvěly nejvíc v paměti a nejlépe charakterizují danou destinaci.

„Bez každodenní zkušenosti života by nebylo umění a bez umění by lidská zkušenost ztratila šanci uchovat svou jedinečnou zážitkovou podobu, zanikla by sama v sobě.“ (Slavík, 2001, s. 30)

Výtvarná stránka tohoto projektu hraje zásadní roli v jeho podstatě a celkovém poselství, jelikož se jedná o deník, který je nejen slovním záznamem mých cestovatelských zážitků, ale také sbírkou ilustrací, které vznikaly některé na cestách a některé zpětně doma. Tyto akvarelové malby jsou důležité pro zachycení atmosféry, situace a krajinných prvků navštívených destinací, které by bylo obtížné vyjádřit pouze prostřednictvím textu.

Kromě akvarelů je deník také doplněn pár fotografiemi z daných cest.

Z těchto prvků – akvarelových maleb a fotografií – pak vznikají koláže, které mají za úkol zachytit jednotlivé příběhy a atmosféru míst. Tyto koláže jsou sestaveny tak, aby odrážely nejen vizuální dojmy z cest, ale také veselé emoce a pocity spojené s danými situacemi a zážitky.

V rámci tohoto deníku jsou zaznamenány destinace, jako je Norsko, Gruzie, Finsko, Roadtrip po Evropě, Maroko a roční pobyt na Erasmu v Portugalsku. Každý z těchto příběhů je vyprávěn prostřednictvím kombinace vizuálních i textových prvků, což dává čtenáři možnost prozkoumat dané místo nejen skrze moje slova, ale také skrze malby a fotografie.

4.1 Cestovní kraťasy

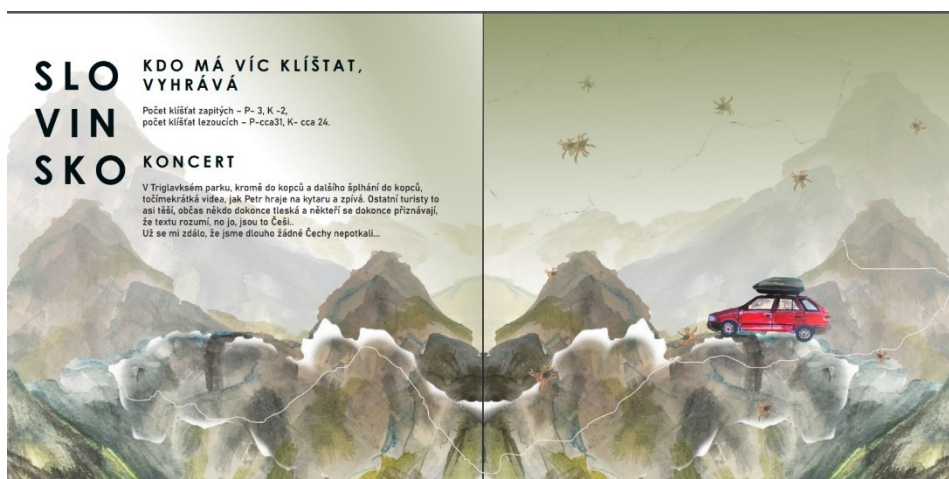
Cestovní kraťasy, 2023, akvarel, rozměry 23x23cm

Obálka knížky Cestovní kraťasy se skládá z fragmentů, které se objevují uvnitř knihy a jsou spojeny s jednotlivými krátkými příběhy.

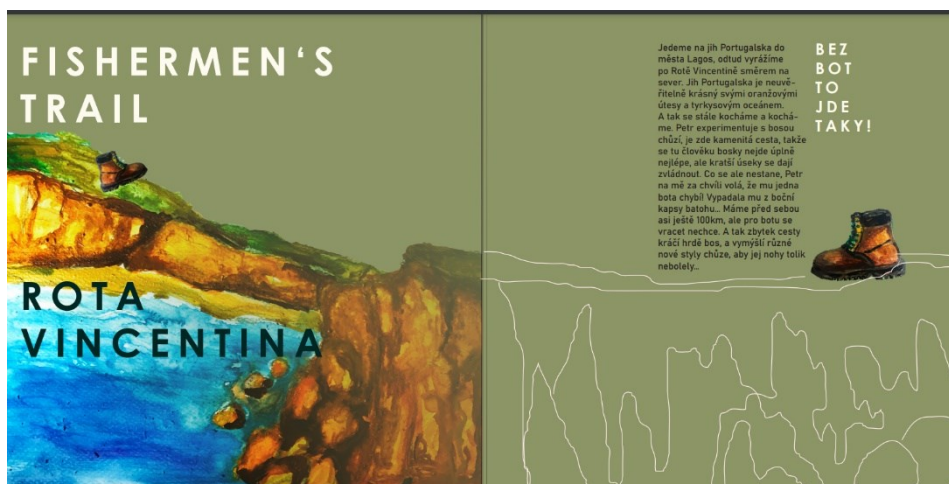
Cestovní kraťasy, 2023, akvarel, rozměry 23x46cm

Jednou z prvních cest v deníku je cesta po Gruzii s příběhem o setkání s medvědem.

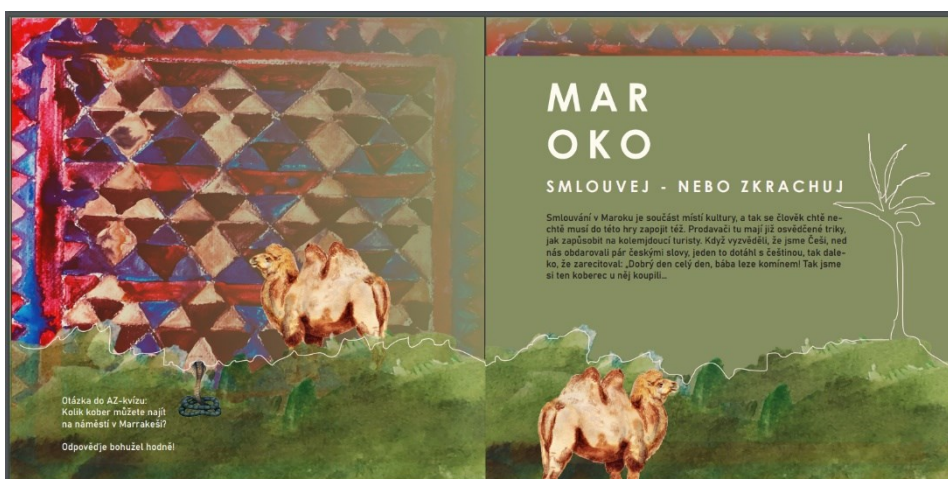

Cestovní kraťasy, 2023, akvarel, rozměry 23x46cm

Další stránky deníků jsou například o cestě po Švýcarsku, či o ročním pobytu v Portugalsku. Poslední cestou v deníku je cesta do Maroka. Kniha má celkem 46 stran.

Cestovní kraťasy, 2023, akvarel, rozměry 23x46cm

Cestovní krat'asy, 2023, akvarel, rozměry 23x46cm

4.2 Reflexe mého výtvarného projektu

„Návrat k zážitku bývá označován slovy reflexe nebo reflektování, která jsou odvozena z latinského re-flecto, tj. ohlížet se nazpět, vracet se již k tomu, co bylo učiněno. Předpokladem reflexe je schopnost člověka rozpoznávat v přítomném zážitku nějakou část minulé zkušenosti a s pozorností se jí zabývat.“ (Slavík, 2001, s. 40)

Cestovní deník, který jsem si vybrala jako výtvarnou část mé diplomové práce, je pro mě zvláštním a osobním projektem. Tento deník jsem začala tvořit již před několika lety, kdy jsem se inspirovala svými cestami a dobrodružstvími. V té době jsem však dokončila pouze asi tři strany a pak jsem projekt opustila. Jak už to tak často bývá, život mi nedal prostor pokračovat v tomto zajímavém konceptu.

Nyní jsem velice ráda, že se k tomuto tématu mohu vrátit a znovu objevit radost z cestování a zaznamenávání vzpomínek. Na každou ze svých cest si s sebou vozím malý sešit, do kterého si zapisuji stěžejní informace o daném dobrodružství. Tyto poznámky jsou obvykle stručné a obsahují pouze několik bodů popisujících klíčové události nebo zážitky.

Občas se rozhodnu přidat i rychlou kresbu tužkou či akvarelovými barvami, která zachycuje určité momenty nebo atmosféru místa. Mým hlavním úmyslem bylo ale nyní vytvořit jakési malované fotoalbum, které by zobrazovalo pouze jednu nebo dvě stěžejní vzpomínky z

každé cesty. Tyto obrazy mi pak pomáhají připomenout si atmosféru dobrodružství a hlavní zážitek.

Ilustrace do knihy, 2022, akvarel, rozměry 14x21cm

Během tvorby tohoto deníku mě bavilo vybírat ze svých zážitků a obrazů ten nejdůležitější moment, který bych si ráda pamatovala a sdílela s ostatními. Pro tento účel jsem se rozhodla použít akvarelové barvy, které mi umožňují vytvořit lehké malby s určitým snovým nádechem. Tento styl je pro mě vhodný, protože zachycuje povahu vzpomínek, které jsou často zahaleny v mlze času.

Díky tomuto projektu jsem si mnoho věcí připomněla a také jsem začala být více vnímavá během svých cest. Přemýšlela jsem nad tím, co bude tou stěžejní událostí nebo zážitkem, který se po návratu pokusím ztvárnit ve svém cestovním deníku. Myslím si, že tento proces mi ještě více pomohl lépe pochopit hodnotu cestování a posiluje moji schopnost sdílet své zkušenosti výtvarnou formou.

Ilustrace Cestovní kraťasy, 2023, akvarel, rozměry 23x4

Závěr

K závěru této diplomové práce lze konstatovat, že fenomén cesty představuje univerzální a inspirativní téma, které může být významným prvkem jak pro osobní rozvoj a seberealizaci, tak pro pedagogickou praxi. Cestování nám nabízí jedinečnou příležitost rozšířit své obzory a porozumět světu ve své širší souvislosti. Toto pochopení je neocenitelné pro celoživotní vzdělávání a obohacení našeho života.

Z hlediska osobního rozvoje a seberealizace přináší cestování mnohá pozitiva. Jedná se například o možnost setkání s novými kulturami, názory a zkušenostmi, které následně mohou ovlivnit naše vnímání světa a hodnoty, jimiž se řídíme. Díky tomu dochází ke změnám v našem myšlení a jednání a tím i k posunu v naší osobní identitě. Cestování tedy umožňuje individuální růst a rozvoj jedince skrze interakci s různorodým prostředím. Navíc, díky zkušenostem z cest můžeme lépe ocenit různorodost lidských společností a stát se tak tolerantnějšími a empatictějšími.

Jak již jsem ale psala v úvodu i v textu diplomové práce, téma cesty může být chápáno jako hluboká metafora našeho života. Tento koncept se zakládá na představě, že lidský život je neustálým putováním od jednoho místa k jinému, a to jak fyzicky, tak i emocionálně a duchovně. V tomto kontextu se každý úsek cesty stává symbolem jedné etapy lidského života, od narození až po smrt. Každou zatačku na této metaforické cestě lze vnímat jako symbol důležitých změn a událostí ve svém životě. Tyto změny mohou být pozitivní nebo negativní, ale vždy přinášejí s sebou nové zkušenosti a lekce. Přijetím těchto zataček se člověk učí adaptovat na různé situace a rozvíjet svou osobnost.

V neposlední řadě je důležité zmínit společenský aspekt tohoto tématu cesty. Každý člověk putuje po své vlastní cestě, ale jeho cesta se často prolíná s cestami ostatních lidí. Vzájemná interakce, spolupráce a podpora jsou velmi důležité pro úspěšné dokončení tohoto životního putování. Proto lze téma cesty vnímat nejen jako parafrázi individuálního života, ale také jako obraz kolektivního lidského údělu.

Z hlediska pedagogické praxe lze cestování a s ním spojené zkušenosti považovat za velmi široký inspirační zdroj. Cesty nabízejí širokou škálu témat, která mohou být předmětem diskusí, úvah či praktických aktivit ve třídě. Zkušenosti z cest mohou být využity jako podnět

pro rozvoj kritického myšlení, schopnosti řešit problémy či učení se novým dovednostem, ale i uvědomování si její symboliky.

V rámci výtvarné výchovy jsem se zaměřila na objevování různorodých přístupů, jakými lze téma cesty promítat do široké škály aktivit a projektů. Toto téma je velice rozsáhlé a nabízí mnoho možností pro kreativní vyjádření a interpretaci, což umožňuje studentům rozvíjet své dovednosti v oblasti umělecké tvorby. Například prostřednictvím malby, hlíny, koláží, fotografií...

Kromě toho jsem zkoumala možnosti zapojení tématu cesty do své vlastní tvorby. Z nichž jsem si nakonec vybrala cestovní deník a vznikla z toho malá kniha s názvem Cestovní kráťasy.

Seznam použitých informačních zdrojů

BAUMAN, Zygmunt. *Úvahy o postmoderní době*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Post (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-11-3.

CÍLEK, Václav. *Labyrinty světa*, Albatros, 2014, 978-80-00-03704-2.

CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější: texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrůdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-29-2.

CÍLEK, Václav. *Makom: kniha míst*. Ilustroval Antonín STŘÍŽEK. Praha: Dokořán, 2004. ISBN 80-86569-91-8

COELHO, Paulo. *Potník – Mágův deník 2002*. Argo, 80-7203-410-3

EARLS, James. *Zrození k chůzi: proč a jak chodíme po dvou: myofasciální výkonnost a tělo v pohybu*. Přeložil René SOUČEK. Praha: Grada Publishing, 2021. ISBN 978-80-271-1749-9.

EISNER, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. New Haven: Yale University Press.

FULKOVÁ, M. *Diskurs umění a vzdělávání*. Praha. 2008, ISBN: 978-80-7319-076-7.

GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Argo, [1997]. ISBN 80-204-0685-9.

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Univerzita Karlova, 1982.

HOLUB, Josef a Stanislav LYER. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982. Odborné slovníky (Státní pedagogické nakladatelství).

HRBATA, Zdeněk. *Cesty*. In: Na cestě ke smyslu. Poetika literárního díla 20. století. Torst 2005, Praha

CHESTERTON, G. K. *Ortodoxie*. V tomto překladu třetí vydání. Přeložil Alexander TOMSKÝ. Voznice: Leda, 2016. ISBN 978-80-7335-566-1.

JIRÁSEK, I. (2005). Filosofická kinantropologie: Setkání filozofie, těla a pohybu.

KESNER, Ladislav. Milos Sejn, Býti krajinou / Being Landscape, Nakladatel: Arbor vitae ISBN: 978-80-87164-31-0, EAN: 9788087164310, 2010 (1. vydání)

LOMMEL, Andreas. Pravěk a umění přírodních národů. Praha: Artia, 1972. Umění světa.

LYOTARD, Jean-François a Přemysl MAYDL. *Návrat a jiné eseje*. Přeložil Ladislav ŠERÝ, přeložil Miroslav PETŘÍČEK. Praha: Herrmann, 2002.

MERTLÍK, Rudolf. *Příběhy Odysseovy*. 2. vyd. Ilustroval Michal CIHLÁŘ. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03500-0.

PETIŠKA, Eduard. *Staré řecké báje a pověsti*. Ilustroval Zdeněk SKLENÁŘ. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2091-2.

SLAVÍK, Jan. *Umění zážitku, zážitek umění: teorie a praxe artefilitiky*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-7290-066-8.

ŠEBESTA, Ondřej. *Pouť do Santiaga de Compostela*. Praha: Epoque, 2016. ISBN 978-80-7557-016-1.

ŠTÝRSKÝ, Jiří a Jiří ŠÍPEK. *Geograficko psychologické souvislosti cestování, turistiky a rekreace: kapitoly z geopsychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-114-3.

THOREAU, Henry David. *Chůze*. Dokořán, 2010. 978-80-7363-317-2.

VITRUVIUS POLLIO, Marcus. *Deset knih o architektuře*. Vydání páté, v AK čtvrté. Přeložil Alois OTOUPALÍK. Praha: Arista, 2021. Antická knihovna (Arista: Baset). ISBN 978-80-86410-82-1.

Online zdroje

Adolf Born svým národům — ČT24 — Česká televize. ČT24 —
Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright
© Česká televize 1996 [cit. 26.05.2023]. Dostupné
z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1336128-adolf-born-svym-narodum>

HLAVÁČEK, Ludvík. Artlist - databáze současného umění: František Skála.
Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci [online]. [cit. 27.03.2018].
Dostupné z: <http://www.artlist.cz/frantisek-skala-139/>

KITZBERGEROVÁ, Leonora. Didaktika výtvarné výchovy [online]. Praha:
Univerzita Karlova v Praze, 2014 [cit. 2020-03-30]. 7. s. ISBN 978-80-7290-667-
3. Dostupné z: [https://uprps.pedf.cuni.cz/UPRPS-353-version1-
didaktika_vytvarne_vychovy.pdf](https://uprps.pedf.cuni.cz/UPRPS-353-version1-didaktika_vytvarne_vychovy.pdf)

Paměť národa[online]. Dostupné z: [https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-
dejiny/pad1401/124-129.pdf](https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1401/124-129.pdf)

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha : MŠMT, 2013.
Dostupné z: <http://rvp.cz/>; www.nuov.cz/ramcove-vzdelavaci-programy

Slabikář vizuální kultury: Ch jako chůze — ČT art — Česká televize. ČT art —
Česká televize [online]. Copyright © Česká televize 1996 [cit. 26.05.2023].

Dostupné z: <https://art.ceskatelevize.cz/inside/slabikar-vizualni-kultury-ch-jako-chuze-MwV5A>

Vltava. Český rozhlas Vltava [online]. Copyright © 1997 [cit. 26.05.2023].

Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/touha-friedrichova-poutnika-v-berline-vystavuji-obrazy-venovane-fenomenu-toulani-7606459>

ZET, Martin [online]. Dostupné z: <http://www.martin-zet.com/cz/index.html>

